

Algemeen Ambtsbericht Sierra Leone

november 2007

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

070 - 348 44 94

20 november 2007

Inhoudsopgave

Pagina

1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Land en volk	5
2.1.1	<i>Ligging en klimaat</i>	5
2.1.2	<i>Bestuurlijke indeling</i>	5
2.1.3	<i>Bevolking</i>	6
2.1.4	<i>Taal</i>	7
2.1.5	<i>Godsdienst</i>	7
2.1.6	<i>Munteenheid</i>	8
2.2	Staatsinrichting	8
2.2.1	<i>Uitvoerende macht</i>	8
2.2.2	<i>Wetgevende macht</i>	9
2.2.3	<i>Rechterlijke macht</i>	9
2.3	Geschiedenis	10
2.3.1	<i>Burgeroorlog</i>	11
2.3.2	<i>Verkiezingen 2002 en 2004</i>	13
2.4	Politieke ontwikkelingen	14
2.4.1	<i>Presidents- en parlementsverkiezingen 2007</i>	15
2.5	Veiligheidssituatie	17
2.5.1	<i>Veiligheidsmacht</i>	18
2.6	Regionale context	19
2.6.1	<i>Guinee</i>	19
2.6.2	<i>Liberia</i>	20
2.6.3	<i>Ivoorkust</i>	20
2.7	Sociaal-economische situatie	21
3	Mensenrechten	24
3.1	Internationale verdragen en protocollen	24
3.2	Nationale wetgeving	26
3.3	Toezicht	27
3.3.1	<i>Overheidsorganisaties</i>	27
3.3.2	<i>Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)</i>	28
3.4	Naleving en schendingen	28
3.4.1	<i>Vrijheid van meningsuiting</i>	29
3.4.2	<i>Vrijheid van vereniging en vergadering</i>	30
3.4.3	<i>Vrijheid van godsdienst</i>	30
3.4.4	<i>Bewegingsvrijheid</i>	30
3.4.5	<i>Rechtsgang</i>	33
3.4.6	<i>Arrestaties en detenties</i>	37
3.4.7	<i>Mishandeling en foltering</i>	38
3.4.8	<i>Verdwijningen</i>	38
3.4.9	<i>Moorden en buitengerechtelijke executies</i>	39

3.4.10	<i>Doodstraf</i>	39
3.4.11	<i>Mensenhandel</i>	40
3.5	Specifieke groepen	40
3.5.1	<i>Vrouwen</i>	40
3.5.2	<i>Minderjarigen</i>	44
3.5.3	<i>Homoseksuelen</i>	49
3.5.4	<i>Etnische groepen</i>	49
3.5.5	<i>Geheime genootschappen</i>	50
3.5.6	<i>Dienstplichtigen</i>	51
4	Migratie	53
4.1	Migratiestromen	53
4.2	Activiteiten van internationale organisaties	54
5	Bijlagen	56
5.1	Overzicht politieke partijen	56
5.1.1	<i>Lijst van politieke partijen in Sierra Leone</i>	56
5.2	Literatuurlijst	57
5.2.1	<i>Naslagwerken en rapporten</i>	57
5.2.2	<i>Websites</i>	58
5.3	Lijst van afkortingen	59
5.4	Kaarten van Sierra Leone	61

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Sierra Leone beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit dat land en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen asielzoekers uit Sierra Leone. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Sierra Leone (laatstelijk 28 juni 2006). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van juni 2006 tot en met oktober 2007.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, (niet-)gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Dakar (Senegal), waaronder Sierra Leone ressorteert, aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Sierra Leone. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Sierra Leone opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Sierra Leone geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen, waarbij Sierra Leone partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen migratie en opvang ontheemden en activiteiten van internationale organisaties aan de orde.

2 Landeninformatie

2.1 Land en volk

2.1.1 *Ligging en klimaat*

De Republiek Sierra Leone ligt aan de westkust van Afrika, grenzend in het noordwesten, het noorden en het noordoosten aan Guinee, in het zuidoosten aan Liberia en in het zuidwesten aan de Atlantische Oceaan. Het grootste deel van het binnenland bestaat uit dichtbeboste heuvels en bergen, in het noordoosten oplopend tot een plateau. Langs de kust liggen stranden en mangrovemoerassen. Het land heeft een tropisch en vochtig klimaat met een gemiddelde jaartemperatuur van 25°C. Het regenseizoen valt tussen mei en december.¹

2.1.2 *Bestuurlijke indeling*

Sierra Leone is verdeeld in een *Western Area* (het schiereiland Freetown en een aantal eilanden, waaronder de Banana-eilanden, Sherbro, de Turtle-eilanden en York), drie provincies (Noord, Oost en Zuid) en 14 districten. De *Western Area* is verdeeld in een *Western Urban District* en een *Western Rural District*. Provincie Noord is onderverdeeld in de districten Bombali, Kambia, Koinadugu, Port Loko en Tonkolili. Provincie Oost is onderverdeeld in de districten Kailahun, Kenema en Kono. Provincie Zuid is onderverdeeld in de districten Bo, Bonthe, Moyamba en Pujehun.²

Provinciale indeling van Sierra Leone

De 14 districten van Sierra Leone

¹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 3 (20 april 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

² CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

Naast de nationale hoofdstad Freetown zijn de belangrijkste steden Bo (hoofdstad van de zuidelijke provincie), Kenema (hoofdstad van de oostelijke provincie) en Makeni (hoofdstad van de noordelijke provincie).³

2.1.3 **Bevolking**

Sierra Leone heeft een totale oppervlakte van 71.740 km² en telt meer dan 6 miljoen inwoners, van wie ruim 1,3 miljoen woonachtig in de hoofdstad Freetown. De bevolkingsdichtheid bedraagt 83,7 personen per km².⁴

In Sierra Leone leven verschillende bevolkingsgroepen. De Krio of Creolen (2% tot 10% van de bevolking) wonen voornamelijk in Freetown en omgeving.⁵ Zij behoren tot de bovenlaag van de bevolking en hebben een grote invloed op het sociaal-economisch leven. De Mende (30% van de bevolking) leven in het oosten en het zuiden van het land, met name in het grensgebied met Liberia. De Temne (eveneens 30% van de bevolking) wonen vooral in het midden en westen van het land. De Limba (10% van de bevolking) wonen voornamelijk in het noorden van het land. Het resterende percentage betreft andere etnische groepen (Bassa, Bom, Bullom, Fula, Gola, Kissi, Kono, Koranko, Krim, Kru, Loko, Mandingo, Sherbro, Susu, Vai en Yalunka).⁶

In het binnenland is nog sprake van traditionele leefgemeenschappen. Het traditionele leiderschap is daar in handen van de hoogste stamhoofden (*paramount chiefs*). Urbanisatie heeft evenwel een hoge vlucht genomen. De diamantmijnen hebben veel inwoners naar de verschillende dorpen en steden in de mijngebieden gelokt en de burgeroorlog, die woedde tussen 1991 en 2000, heeft gezorgd voor een verdere toestroom van de bevolking naar de steden.⁷

³ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 3 (20 april 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁴ EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 4 (september 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁵ De huidige Creoolse bevolkingsgroep is ontstaan door een samensmelting van diverse bevolkingsgroepen die zich in Freetown vestigden gedurende de 18^e en 19^e eeuw. Dit waren voornamelijk gerepatrieerde ex-slaven uit het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Canada, Jamaica en Brits West-Indië. De term 'Creolen' impliceert geen vermenging met Europees of Indiaans bloed - zoals in veel landen op het Amerikaanse continent gebruikelijk is -, alhoewel dit zeker niet kan worden uitgesloten (www.wikipedia.org, 10 augustus 2007)

⁶ CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁷ www.wikipedia.org / Sierra Leone (25 mei 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

De buitenlandse gemeenschap, die merendeels in Freetown woonachtig is, bestaat voornamelijk uit Libanezen, Indiërs, Pakistani en Europeanen.⁸

Nationaliteit

Volgens de grondwet is de Sierra Leoonse nationaliteit voorbehouden aan personen van zwart-Afrikaanse afkomst langs de vaderlijke lijn. Een ieder die geboren is in Sierra Leone en die een Sierra Leoonse vader of grootvader heeft en van zwart-Afrikaanse afstamming is, heeft de Sierra Leoonse nationaliteit. Deze grondwettelijke beperking sluit dus vele inwoners die al jaren in Sierra Leone wonen, zoals de Libanese gemeenschap, uit van staatsburgerschap. De afstamming wordt gewoonlijk niet bepaald op grond van documenten, maar op grond van mondelinge informatie van de aanvrager over de geboorteplaats en oorspronkelijke stam of etnische groep van de vader of grootvader van de aanvrager.⁹

2.1.4 *Taal*

De officiële taal in Sierra Leone is Engels. Daarnaast worden er circa vijftien lokale talen gesproken, waarvan het Krio, Mende, Limba en Temne de belangrijkste zijn. De talen zijn nauw gerelateerd aan de bevolkingsgroepen die er wonen. De voertaal in het dagelijks verkeer tussen mensen met een verschillende moedertaal is Krio, een mengtaal van Engels, Creools, Arabisch, Spaans en lokale talen. Deze voertaal wordt in het gehele land door het overgrote deel van bevolking gesproken en beheerst. De beheersing van het Engels, naast het Krio en eventueel een of meerdere lokale talen, is veelal voorbehouden aan mensen die tenminste een middelbare schoolopleiding hebben gevolgd.¹⁰

2.1.5 *Godsdienst*

Sierra Leone kent geen staatsgodsdienst. Het merendeel van de Sierra Leoonse bevolking is moslim (60%). Daarnaast is ongeveer 10% christen en belijdt 30% animistische religies. De moslims bevolken voornamelijk

⁸ CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007). Zie ook § 3.2 'Nationale wetgeving' en § 3.4.4 'Bewegingsvrijheid' (Mensenrechten).

¹⁰ University of Sierra Leone, Est. 1827, *Questions concerning the use and knowledge of Krio among native Sierra Leoneans* (3 juni 2006), www.etnologue.com 'Languages of Sierra Leone' (12 april 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

het noorden van het land, terwijl de christenen en animisten vooral in het kustgebied leven.¹¹

2.1.6 *Munteenheid*

De munteenheid van Sierra Leone is de Sierra Leonean Leone (internationale monetaire afkorting: SLL). Medio november 2007 was € 1 circa SLL 4400 en US\$ 1 circa SLL 3000.¹²

2.2 **Staatsinrichting**

Sierra Leone is een constitutionele republiek. Het land maakt deel uit van het Britse Gemenebest. De grondwet dateert van 1 oktober 1991 en voorziet in een meerpartijensysteem en scheiding van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht.¹³

2.2.1 *Uitvoerende macht*

De uitvoerende macht berust bij de president en zijn kabinet. Volgens de grondwet kan de president tweemaal voor een periode van vijf jaar worden gekozen. Het staatshoofd is in Sierra Leone tevens regeringsleider en opperbevelhebber van het leger. De president benoemt een kabinet van ministers, dat door het parlement moet worden bekrachtigd. De laatste presidentsverkiezingen, die aanvankelijk waren bepaald op 28 juli 2007, werden om logistieke en organisatorische redenen uitgesteld tot 11 augustus 2007. Na een vereiste tweede verkiezingsronde op 8 september 2007 werd Ernest Bai Koroma van de oppositiepartij *All People's Congress (APC)* gekozen tot nieuwe president van Sierra Leone. De volgende presidents- en parlamentsverkiezingen vinden plaats in 2012.¹⁴

¹¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), www.en.wikipedia.org 'Sierra Leone' (7 november 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007). Zie ook § 3.4.3 'Vrijheid van godsdienst' (Mensenrechten).

¹² CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007) en www.coinmill.com / the currency converter (20 november 2007).

¹³ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 12 (20 april 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

¹⁴ AFP, *Sierra Leone: les élections générales de fin juillet reportées au 11 août* (5 mei 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 3 en 11 (september 2007), Reuters, *Koroma wins Sierra Leone election, takes office* (17 september 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007). Zie ook § 2.4.1 'Presidents- en parlamentsverkiezingen 2007' (Politieke ontwikkelingen).

2.2.2 **Wetgevende macht**

De wetgevende macht in Sierra Leone berust bij het éénkamer-parlement, bestaande uit 124 leden (112 rechtstreeks gekozenen en 12 stamhoofden, *paramount chiefs*, als vertegenwoordigers van de districten in de provincies Noord, Oost en Zuid).¹⁵ Het parlement, waarin meerdere politieke partijen zijn vertegenwoordigd, wordt door middel van algemene verkiezingen voor een termijn van vijf jaar gekozen. Het is leden van het parlement niet toegestaan tegelijkertijd zitting te nemen in de regering. De laatste parlamentsverkiezingen vonden op dezelfde dag plaats als de presidentsverkiezingen (11 augustus 2007). *All People's Congress* werd overtuigend winnaar.¹⁶

2.2.3 **Rechterlijke macht**

De grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht. Het formele rechtssysteem is gebaseerd op het Britse model (*English common law*) en is georganiseerd op vier niveaus:

- *Supreme Court* (Hoge Raad);
- *High Court of Justice* (Hooggerechtshof);
- *Courts of Appeal* (Hoven van beroep);
- *Magistrates Courts* (Hoven van Eerste Aanleg).

Aan het hoofd van de rechterlijke macht staat de *Chief Justice*.¹⁷

Buiten deze formele structuur wordt er op lokaal niveau recht gesproken door gekozen leiders, die lokale rechtscolleges voorzitten en op basis van, veelal ongeschreven, traditioneel recht (*customary law*) recht spreken in civiele zaken. Deze lokale rechtscolleges, met lekenrechters, zijn vaak de enige juridische instellingen in de landelijke gebieden. Het islamitische

¹⁵ Op 31 januari 2002 werd de herziene kieswet aangenomen, waarbij het aantal parlamentszetels werd uitgebreid van 80 naar 124. Tevens werd in de nieuwe kieswet vastgelegd dat het kiesstelsel zou worden omgevormd tot een gedeeltelijk kiesdistrictenstelsel (*constituency based*). Er werden voor de verkiezingen van 2007 in de 14 districten door de *National Electoral Commission (NEC)* 112 kiesdistricten gevormd. Zie ook § 2.1.2 'Bestuurlijke indeling' (Land en volk).

¹⁶ EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 7 (20 april 2007), AFP, *Sierra Leone: les élections générales de fin juillet reportées au 11 août* (5 mei 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 3 en p. 11 (september 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007). Zie ook § 2.4.1 'Presidents- en parlamentsverkiezingen 2007' (Politieke ontwikkelingen).

¹⁷ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 3 (september 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

recht, dat onder het traditionele recht valt, is van toepassing op familierechtelijke aangelegenheden in de moslimgemeenschap van Sierra Leone. Het *English common law* prevaleert over het traditionele recht. In Freetown wordt het traditionele recht niet toegepast.¹⁸

Met het oog op de rechtsgang aangaande ernstige schendingen van mensenrechten, gepleegd tijdens de burgeroorlog, is in 2002 naast het reguliere rechtssysteem het Speciale Strafhof voor Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone, SCSL*) in werking gesteld. Ook werd een Waarheids- en Verzoeningscommissie (*Truth and Reconciliation Commission, TRC*) actief, waar plegers van gewelddaden die niet in aanmerking kwamen voor het Speciale Strafhof, hun misdaden konden opbiechten en waar slachtoffers konden getuigen.¹⁹

2.3 Geschiedenis

In deze paragraaf wordt een beknopt overzicht gegeven van de geschiedenis van Sierra Leone. Voor een meer gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar eerder verschenen algemene ambtsberichten over Sierra Leone (laatstelijk 28 juni 2006).

De eerste contacten tussen Europa en Sierra Leone dateren van 1462, toen de Portugezen als eersten het gebied betraden en het *Serra Leoa* ('Leeuwenberg') noemden. Ruim drie eeuwen later (in 1787) stichtte een groep Britse filantropen er een toevluchtsoord voor bevrijde slaven binnen het Britse Rijk. Uit die tijd dateert ook de huidige naam van het land: Sierra Leone. De ex-slaven waren van oorsprong afkomstig uit alle windstreken van Afrika en hadden iedere binding met hun vroegere cultuur verloren. Uit de contacten van deze immigranten met de Europeanen ontstond een nieuwe Afro-Europese cultuur, de zogenaamde Krio of Creoolse cultuur. De Krio manifesteerden zich meer en meer als bovenlaag en gingen het sociaal-economisch leven, in met name de hoofdstad Freetown, beheersen.²⁰

¹⁸ Amnesty International, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 3 (september 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

¹⁹ Zie ook § 3.1 'Internationale verdragen en protocollen' en § 3.4.5 'Rechtsgang / Speciaal Strafhof voor Sierra Leone' (Mensenrechten).

²⁰ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 4 (20 april 2007). Zie ook § 2.1.3 'Bevolking' (Land en volk).

In 1896 werd Sierra Leone uitgeroepen tot een Brits protectoraat en op 27 april 1961 werd het land een onafhankelijke staat binnen het Britse Gemenebest. Sinds de onafhankelijkheid kende het land veel economische problemen, politieke onrust en diverse staatsgrepen. De oorsprong van de conflicten lag vooral in de controle over de lucratieve diamantmijnen in met name het noorden en het oosten van het land, waar zich tevens de belangrijkste centra van diamanthandel en -smokkel bevinden.²¹

De politieke verhoudingen werden vooral bepaald door onderlinge overeenkomsten bij de verdeling van de natuurlijke rijkdommen tussen veelal corrupte politici, landeigenaren, buitenlandse diamanthandelaren en mijnopzichters, en niet zozeer door etnische rivaliteit. Onder de bevolking, die al lange tijd bij de verdeling van de rijkdommen werd buitengesloten, veroorzaakte dit op den duur grote wrevel, hetgeen uiteindelijk culmineerde in een bloedige burgeroorlog, waarin het land van maart 1991 tot november 2000 verkeerde.²²

2.3.1 **Burgeroorlog**

De burgeroorlog begon in 1991 met een inval vanuit Liberia van het *Revolutionary United Front (RUF)*²³, een toen nog kleine groep radicale jongeren en diamantgravers, geleid door Foday Sankoh. Doel van het RUF was de omverwerping van de regering van Joseph Saidu Momoh van het *All People's Congress (APC)*. Zover kwam het niet, want in 1992 vond uit onvrede tegen het langdurig uitblijven van soldij een staatsgreep plaats onder leiding van legerkapitein Valentine Strasser, die daarop de *National Provisional Ruling Council (NPRC)* installeerde. Het RUF zette nu de strijd voort tegen het bewind Strasser, hoewel de militaire machthebbers juist vredesonderhandelingen met de groepering wilden aangaan.²⁴

Akkoord van Abidjan

Ondanks de burgeroorlog vonden begin 1996 toch presidents- en parlementsverkiezingen plaats, waarbij de *Sierra Leone's People Party (SLPP)* de overwinning behaalde en Ahmed Tejan Kabbah tot president werd gekozen. Het militaire bewind droeg nu officieel de macht over aan de

²¹ Reuters, *Sierra Leone polls mark break with "blood diamond" past* (9 augustus 2007).

²² EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 5 (20 april 2007).

²³ Zie voor een meer gedetailleerd overzicht over het RUF het 'Sierra Leone / deelambtsbericht *Revolutionary United Front (RUF)*' van 16 maart 2004.

²⁴ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 5 en 6 (20 april 2007), ANP, *West-Afrikaanse drama's in Liberia en Sierra Leone* (30 mei 2007), Reuters, *Sierra Leone's civil war* (2 augustus 2007) en AFP, *La Sierra Leone* (8 augustus 2007).

nieuwe burgerregering. Een verzoeningspoging tussen deze regering en het RUF leidde in november 1996 tot het Vredesakkoord van Abidjan. De uitvoering ervan kwam echter door gebrek aan vertrouwen bij RUF-commandanten in het binnenland niet van de grond.

Intussen was de regering in alle stilte begonnen onofficiële burgermilities (*Civil Defence Forces, CDF*) te vormen, voornamelijk bestaande uit zogenaamde *Kamajor*-strijders²⁵, gerekruteerd uit de zwaar door de oorlog getroffen Mende-gebieden in het zuiden en het oosten van het land. De burgerregering wantrouwde namelijk het leger als te nauw verbonden met de vorige regimes.²⁶ In reactie op deze operatie vond in mei 1997 een staatsgreep plaats door een groep dissidente militairen uit het regeringsleger, geleid door majoor Johnny Paul Koroma. Deze groep, die zich de *Armed Forces Revolutionary Council (AFRC)* noemde, vreesde aan politieke invloed in te boeten. De AFRC zocht toenadering tot het oppositionele RUF. Vervolgens stroomden de RUF-strijders vanuit de binnenlanden naar Freetown. Inmiddels had Koroma de grondwet buiten werking gesteld en werden politieke partijen verboden. De internationale gemeenschap reageerde met het opleggen van sancties. Al spoedig bleek Koroma niet langer in staat te regeren. In de hoofdstad braken op grote schaal plunderingen uit. Met name de RUF-strijders begingen ernstige wandaden. Gebrek aan effectieve controle over de strijders zorgde voor totale chaos. De militaire interventiemacht ECOMOG (*Economic Community of West African States Ceasefire Monitoring Group*)²⁷ greep in en wist na een bloedige strijd de hoofdstad Freetown op de RUF- en AFRC-strijders te heroveren, waarna Kabbah op 10 maart 1998 in zijn ambt van president werd hersteld.²⁸

Akkoord van Lomé

De aanvallen en terroristische activiteiten van RUF- en AFRC-strijders gingen in andere delen van het land gewoon door. Van maart tot december 1998 was sprake van een volledige oorlogssituatie in vooral de noordelijke

²⁵ De *Kamajors*, leden van de etnische groep Mende, zijn de traditionele jagers en strijders van Sierra Leone. Hoewel traditionele gebruiken en rituelen nog steeds in ere worden gehouden, zijn zij inmiddels wel uitgerust met moderne wapens.

²⁶ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 6 (20 april 2007).

²⁷ Nigeriaanse en Guinese troepen waren vanaf het begin van de jaren negentig in Sierra Leone gestationeerd. Zonder enig formeel mandaat steunden zij als ECOMOG-troepen de regering in de strijd tegen het RUF. In 1997 kreeg ECOMOG de taak toebedeeld controle uit te oefenen op de naleving van de door de Verenigde Naties afgekondigde sancties tegen het bewind van Koroma. In maart 1998 kreeg ECOMOG stilzwijgend ook de taak de regering Kabbah te beschermen. Op 2 mei 2000 vertrokken de laatste ECOMOG-troepen uit Sierra Leone.

²⁸ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 6 (20 april 2007).

helft van het land. Begin januari 1999 begonnen de rebellen met aanvallen op Freetown en namen de stad vervolgens weer in bezit, waarbij duizenden burgers werden gedood, verminkt en ontvoerd. Na een uiterst bloedige strijd wisten ECOMOG-troepen in februari 1999 de hoofdstad en het omliggend gebied te bevrijden. Aanvankelijk was toenmalig president Kabbah niet bereid te onderhandelen met het RUF, dat inmiddels de overhand had gekregen op de AFRC, maar onder internationale druk kwam op 7 juli 1999 in Lomé (Togo) toch een vredesakkoord tussen de partijen tot stand. Hierbij werd afgesproken dat het RUF een aantal ministersposten zou krijgen in de te vormen regering van nationale eenheid en het Front zich zou omvormen tot politieke partij.²⁹

Toen medio oktober 1999 het vredesakkoord dreigde te stagneren vanwege het uitbreken van gevechten tussen het RUF en de AFRC, besloot de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een internationale vredesmissie UNAMSIL (*United Nations Aid Mission in Sierra Leone*) te sturen. Het mandaat van UNAMSIL, dat afliep op 31 december 2005, bestond uit het ontwapenen, demobiliseren en reïntegreren van de ongeveer 45.000 ex-strijders en het beschermen van civiele VN-medewerkers die ondersteuning moesten bieden bij de voorbereiding van later te houden verkiezingen.³⁰

Akkoord van Abuja

De implementatie van het vredesakkoord van Lomé liep in april 2000 vast als gevolg van een reeks gewapende acties door het RUF, dat zich in toenemende mate door UNAMSIL in het nauw gedreven voelde. Een herstart van de vredesonderhandelingen werd daardoor bemoeilijkt, maar uiteindelijk werd op 10 november 2000 te Abuja (Nigeria) een staakt-het-vuren overeenkomst bereikt tussen de regering, het RUF en UNAMSIL. Het RUF toonde zich vervolgens bereid als politieke partij deel te nemen aan de voor december 2001 geplande presidents- en parlementsverkiezingen. Na enkele malen te zijn uitgesteld, vonden deze plaats op 14 mei 2002. Eerder dat jaar op 18 januari 2002 had Kabbah de burgeroorlog officieel als beëindigd verklaard.³¹

2.3.2 *Verkiezingen 2002 en 2004*

Presidents- en parlementsverkiezingen 2002

De verkiezingen van 2002 werden met grote meerderheid (70%) gewonnen

²⁹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 6 (20 april 2007).

³⁰ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 6 (20 april 2007). Zie ook § 2.3.2 'Verkiezingen 2002 en 2004'.

³¹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 7 (20 april 2007).

door de *Sierra Leone's People Party (SLPP)*, waarna Kabbah werd herkozen als president en op 19 mei 2002 ingezworen voor een tweede termijn van vijf jaar. Het *All People's Congress (APC)* van Ernest Bai Koroma behaalde ruim 22% van de stemmen en de *Peace and Liberation Party (PLP)* van voormalig AFRC-leider Johnny Paul Koroma 3%. Volgens waarnemers verliepen de verkiezingen over het algemeen eerlijk en vreedzaam.³²

De zetelverdeling in het parlement was als volgt: de SLPP kreeg 83 zetels op een totaal van 124, het APC 27 en de PLP 2 zetels. De overige 12 zetels werden toebedeeld aan de 12 stamhoofden. De *Revolutionary United Front Party (RUF)*, de op grond van het akkoord van Abuja door het RUF gevormde politieke partij, slaagde er niet in een parlamentszetel te veroveren. De RUF is geen politieke macht van betekenis meer.³³

Lokale verkiezingen 2004

Op 22 mei 2004 vonden de eerste lokale verkiezingen in 32 jaar plaats.³⁴ Ruim twee miljoen kiezers hadden zich geregistreerd. De opkomst was 40%. Rond de 450 lokale bestuurders werden gekozen in ongeveer 300 à 400 *wards*.³⁵ De SLPP behaalde 70% van de stemmen, het APC 22% en overige partijen kregen 8% toebedeeld.³⁶

Bij de verkiezingen vonden geen gewelddadigheden plaats. Hoewel de verkiezingen in eerste instantie vrij en eerlijk werden genoemd, bleek na onderzoek dat toch sprake was van fraude (in verschillende stemlokalen oversteeg de opkomst de 100% !). Aangezien alle deelnemende partijen van de fraude bleken te hebben geprofiteerd, was het volgens internationale waarnemers onwaarschijnlijk dat het de uitslag ingrijpend had beïnvloed.³⁷

2.4 Politieke ontwikkelingen

Gedurende de verslagperiode stonden de politieke ontwikkelingen

³² US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 7 (20 april 2007). Zie ook § 2.2.1 'Uitvoerende macht' (Staatsinrichting).

³³ EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 7 (20 april 2007). Zie ook § 2.2.2 'Wetgevende macht' (Staatsinrichting) en § 2.4.1 'Presidents- en parlamentsverkiezingen 2007' (Politieke ontwikkelingen).

³⁴ IRIN, *First local polls in 32 years marred by low turn out* (24 mei 2004).

³⁵ Een *ward* bestaat uit 16 tot 30 dorpen. Het precieze aantal *wards* is niet bekend.

³⁶ EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 8 (20 april 2007).

³⁷ EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 12 (maart 2007).

voornamelijk in het teken van de op 11 augustus 2007 gehouden presidents- en parlementsverkiezingen. Circa 2,6 miljoen stemgerechtigden stemden voor een nieuwe president³⁸ en een nieuw parlement. Het verkiezingsproces was goed georganiseerd en verliep volgens waarnemers over het algemeen rustig, eerlijk en transparant.³⁹

2.4.1 *Presidents- en parlementsverkiezingen 2007*

De voorbereiding van de presidents- en parlementsverkiezingen lag in handen van de *National Electoral Commission (NEC)*, daarbij gesteund door UNIOSIL (*United Nations Integrated Office in Sierra Leone*) en UNDP (*United Nations Development Programme*).⁴⁰ De belangrijkste taken van de NEC waren het organiseren van het verkiezingsproces, de kiezersregistratie en het vaststellen van de grenzen van de kiesdistricten, alsmede het houden van toezicht op een goed verloop van de verkiezingen zelf. Om geregistreerd te kunnen worden, diende een politieke partij kantoren te hebben in het hele land. Deze regel was ingesteld om te voorkomen dat partijen werden gevormd op etnische of regionale basis.⁴¹

De verkiezingen op 11 augustus 2007 verliepen volgens waarnemers zonder noemenswaardige incidenten. Het hoofd van de EU-waarnemersmissie verwoordde dit als volgt: “*Vandaag is een belangrijke dag voor de bevolking en voor de democratie in Sierra Leone. De mensen zijn enthousiast om te stemmen en gelukkig, dat zij in transparantie hun stem kunnen uitbrengen*”.⁴² Zowel in de hoofdstad als op het platteland stonden rijen mensen bij de stembureaus. De opkomst was hoog (rond 75%). De verkiezingen werden alom gezien als een belangrijke test voor het land. Het was de eerste gang naar de stembus sinds het vertrek van de VN-vredesmacht UNAMSIL in 2005.⁴³

³⁸ Volgens de grondwet kon voormalig president Alhaji Ahmad Tejan Kabbah zich na twee termijnen van vijf jaar niet meer herkiesbaar stellen.

³⁹ ANP/AFP, *Sierra Leone kiest president en parlement* (11 augustus 2007), AFP, *Sierra Leone: vote “conforme aux standards internationaux”* (12 augustus 2007) en IRIN, *Second round of presidential poll calm* (10 september 2007).

⁴⁰ UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 2 t/m 6 en § 22 t/m 27 (7 mei 2007).

⁴¹ EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 14 (december 2005), UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 28 t/m 31 (7 mei 2007) en IRIN, *Sierra Leone: As vote nears less violence than expected* (9 augustus 2007).

⁴² ANP/AFP, *Historische verkiezingen Sierra Leone vreedzaam verlopen* (12 augustus 2007).

⁴³ Reformatorisch Dagblad, *Verkiezingen Sierra Leone rustig verlopen* (13 augustus 2007) en ANP/RTR, *Oppositieleider president Sierra Leone* (17 september 2007).

Op 25 augustus 2007 werden de resultaten van de eerste ronde van de verkiezingen bekend gemaakt. De parlementaire verkiezingsuitslag was overtuigend: de oppositiepartij *All People's Congress (APC)* steeg van 27 naar 59 zetels en werd daarmee de grootste partij in het parlement. De regeringspartij *Sierra Leone's People Party (SLPP)* zakte van 83 naar 43 zetels en de nieuwe van de SLPP afgescheiden *People's Movement for Democratic Change (PMDC)* kreeg 10 zetels.⁴⁴ Hoewel de verkiezingen in principe niet op etnische gronden gestoeld waren, speelde etniciteit toch een belangrijke rol bij het stemgedrag: het APC had vooral veel aanhang bij de Temne en Limba in het westen en noorden en de SLLP bij de Mende in het oosten en zuiden.⁴⁵

De eerste stemronde van de presidentsverkiezingen leverde geen duidelijke winnaar op. De belangrijkste kanshebbers waren voormalig vice-president Solomon Berewa van de SLPP, oppositieleider Ernest Bai Koroma van het APC en Charles Margai van de PMDC. Weliswaar behaalde Koroma de overwinning, maar verwierf hij niet de volgens de grondwet vereiste meerderheid van minstens 55% van de stemmen. Koroma kreeg 44,3% van de stemmen, Berewa 38,3% en Margai 13,9%.⁴⁶ De tweede stemronde op 8 september 2007 verliep gunstiger voor Koroma, wellicht mede doordat Margai, die niet aan deze ronde deelnam, zijn aanhangers had opgeroepen op Koroma te stemmen.⁴⁷ Koroma werd winnaar met 54,6% van de stemmen tegen 45,4% voor zijn tegenstander Berewa. Op 17 september 2007 werd Koroma ingezworen als president van Sierra Leone. Berewa zegde zijn medewerking toe aan de nieuwe president.⁴⁸

Het is nog te vroeg om te beoordelen of met het APC een nieuwe wind gaat waaien na het bewind van Kabbah. Kabbah bracht weliswaar vrede, maar geen economisch herstel en geen oplossing van de wijd verbreide corruptie. Het voorgenomen beleid van de nieuwe president is vooral gericht op de verbetering van de infrastructuur, de elektriciteitsvoorziening en de drinkwater- en sanitaire voorzieningen, op de ontwikkeling van de landbouw en het toerisme, de bevordering van het onderwijs, alsmede de aanpak van de corruptie en de hoge jeugdwerkloosheid.⁴⁹

⁴⁴ ANP/AFP, *Oppositie haalt meerderheid in parlement Sierra Leone* (23 augustus 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁴⁵ Reuters, *Violence mars Sierra Leone poll, say international observers* (1 september 2007).

⁴⁶ AFP, *Sierra Leone: second tour de la présidentielle le 8 septembre* (25 augustus 2007).

⁴⁷ ANP, *Oppositie Sierra Leone bundelt krachten* (20 augustus 2007).

⁴⁸ Reuters, *Koroma wins Sierra Leone election, takes office* (17 september 2007).

⁴⁹ Reuters, *New Sierra Leone leader faces pressure to deliver* (18 september 2007), Reuters, *Beaches may wash away Sierra Leone's war image* (10 oktober 2007), www.worldpress.org *Koroma's Sierra Leone: Rising to a Generation of National Challenges* (10 oktober 2007) en BBCNews, *Sierra Leone 'riddled with corruption'* (14 november 2007).

Zoals eerder vermeld, verliepen de verkiezingen voorspoedig en vonden geen noemenswaardige onregelmatigheden plaats. Alle waarnemers waren het erover eens dat het vreedzame en democratische karakter van deze verkiezingen boven verwachting was. Maar na de uitslag van de eerste ronde van de presidentsverkiezingen braken er toch schermutselingen uit tussen met name jonge aanhangers van de beide overgebleven presidentskandidaten. In Freetown en diverse andere delen van het land werd er gevochten, maar tijdens en na de tweede stemronde stabiliseerde de situatie zich weer. Harde confrontaties bleven uit.⁵⁰

2.5 Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie in Sierra Leone was gedurende de verslagperiode stabiel.⁵¹ In vrijwel geheel Sierra Leone is er wel sprake van veel criminaliteit, mede als gevolg van soms extreme armoede in combinatie met een hoge jeugdwerkloosheid. Gewapende overvallen komen voor.⁵²

Leger en politie zijn in alle gebieden gestationeerd. Maar vanwege de nog fragiele situatie in het land achtte de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SGVN) na het vertrek van UNAMSIL (*United Nations Aid Mission in Sierra Leone*) eind december 2005 een ondersteunende rol van de VN vooralsnog noodzakelijk. Om die reden werd op 1 januari 2006 UNIOSIL (*United Nations Integrated Office in Sierra Leone*) ingesteld met een mandaat tot 31 december 2007 om de autoriteiten in Sierra Leone behulpzaam te zijn bij de wederopbouw van een land op weg naar duurzame vrede en ontwikkeling.⁵³ De *Peace Building Commission (PBC)* adviseert Sierra Leone bij dit proces. De PBC is ingesteld in december 2005 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en de Veiligheidsraad gezamenlijk met als doel te voorkomen dat postconflict-

⁵⁰ IRIN, *Sierra Leone: clashes spread to south* (31 augustus 2007), Reuters, *Elections violence gripe Sierra Leone capital* (1 september 2007) en IRIN, *Sierra Leone: Second round of presidential poll calm* (10 september 2007).

⁵¹ UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 12 (7 mei 2007).

⁵² www.minbuza.nl/reisadviezen (2 oktober 2007).

⁵³ HRW, *World Report 2007*, p. 147 (11 januari 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), EIU, *Sierra Leone, Country Profile 2007*, p. 15 (20 april 2007) en Reuters, *Sierra Leone still needs help after polls* (19 september 2007).

landen opnieuw in crisissituaties geraken door gebrek aan adequaat beleid.⁵⁴

2.5.1 **Veiligheidsmacht**

Sinds het vertrek van UNAMSIL zijn de Sierra Leonse autoriteiten volledig verantwoordelijk voor de binnenlandse veiligheid en de grensbewaking. Sierra Leone beschikt hiertoe over een beroepsleger (*Republic of Sierra Leone Armed Forces, RSLAF*) en een politiemacht (*Sierra Leone Police, SLP*). De verantwoordelijkheid voor de externe veiligheid en de verdediging van het land ligt bij het leger, terwijl die voor de binnenlandse veiligheid berust bij de politie. Met steun van Groot-Brittannië en UNIOSIL verloopt de hervorming van leger en politie voorspoedig.⁵⁵

Leger

In de RSLAF zijn soldaten uit het oude regeringsleger van vóór 2002 en ex-rebellen van de CDF/Kamajors, het RUF en de AFRC opgenomen.⁵⁶ Het leger heeft de verantwoordelijkheid voor de veiligheid volledig overgenomen van UNAMSIL. Bij deze taak wordt het leger bijgestaan door UNIOSIL en IMATT (*International Military Advisory and Training Team*), opgezet door Groot-Brittannië. Het is de bedoeling dat IMATT tot 2010 in Sierra Leone werkzaam blijft om het leger te professionaliseren, waarbij ook ongedisciplineerd gedrag en misbruik binnen het leger aan de kaak worden gesteld.⁵⁷ Sinds het einde van de burgeroorlog is het aantal militairen gereduceerd van 17.000 tot ongeveer 10.000 manschappen. Het doel is dit aantal verder terug te brengen naar 7 à 8.000. Door de hoge werkloosheid in het land zal dit proces geleidelijk aan plaatsvinden.⁵⁸

Politie

De SLP is de eerstverantwoordelijke voor de binnenlandse veiligheid. In het hele land zijn politieposten aanwezig. De politie treedt over het

⁵⁴ UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 7 t/m § 9 (7 mei 2007) en UNNews, *Sierra Leone has made great strides, UN-Peacebuilding official says* (16 oktober 2007).

⁵⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 12 en § 16 (7 mei 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁵⁶ Zie ook § 2.3.1 'Burgeroorlog' (Geschiedenis).

⁵⁷ HRW, *World Report 2007*, p. 150 (11 januari 2007).

⁵⁸ UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 19 (7 mei 2007) en AFP, *La Sierra Leone* (8 augustus 2007). Zie ook § 2.7 'Sociaal-economische situatie' en § 3.5.6 'Dienstplichtigen' (Mensenrechten).

algemeen gedisciplineerd op, al werd gedurende de verslagperiode nog wel melding gemaakt van diefstal en afpersing door en omkoping en onprofessioneel gedrag van politieagenten. Op deze manier proberen zij in hun levensonderhoud te voorzien, wanneer de uitbetaling van hun salarissen uitblijft.⁵⁹ Klachten over het functioneren van de politie worden behandeld door de *Police Complaints Commission (PCC)* en de *Complaints Discipline and Internal Investigations Department (CDIID)*, alsook door de *Police Council*, bestaande uit onder meer de vice-president en de minister van Binnenlandse Zaken.⁶⁰ Medio 2007 telde het politiekorps circa 8.000 man, die in de uitoefening van hun taken worden bijgestaan door UNPOL (*United Nations Police*).

2.6 Regionale context

Sierra Leone onderhoudt goede banden met zijn buurlanden. In de grensgebieden in het oosten en noorden van het land was gedurende de verslagperiode geen sprake van ernstige schermutselingen. Tussen Sierra Leone, Liberia en Guinee bestaat sinds 1973 een douane- en samenwerkingsovereenkomst, de zogenaamde *Mano River Union (MRU)*.⁶¹ Sierra Leone neemt ook deel aan een aantal VN-vredesmissies, waaronder die in Nepal, Oost-Timor en Sudan.⁶² Hieronder worden in het kort de bilaterale betrekkingen van Sierra Leone met de aangrenzende buurlanden Guinee en Liberia, alsmede Ivoorkust belicht.⁶³

2.6.1 Guinee

De relatie tussen Sierra Leone en Guinee is goed, met uitzondering van een grensgeschil over het Yenga-gebied in het district Kailahun langs de oostelijke grens met Sierra Leone. Tijdens de burgeroorlog had Guinee dit gebied bezet onder het voorwendsel om aanvallen door Sierra Leonese rebellen vanuit deze streek op Guinese dorpen langs de grens te voorkomen. Maar meer waarschijnlijk is het, dat het gebied om economische redenen bezet werd vanwege de zich aldaar bevindende diamantmijnen. Ondanks afspraken tussen beide landen in 2004 en 2005 dat

⁵⁹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

⁶⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

⁶¹ De naamgeving houdt verband met het feit dat de rivier de Mano door de drie landen stroomt.

⁶² UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 20 (7 mei 2007).

⁶³ Reuters, *Leone's new leader seeks deeper regional ties* (21 september 2007).

Yenga bij Sierra Leone behoorde⁶⁴ en dit vervolgens ook nog eens bevestigd werd door de MRU op de topbijeenkomst in Conakry op 30 april 2007, is het grensgeschil nog steeds niet opgelost.⁶⁵

2.6.2 *Liberia*

De bilaterale betrekkingen met Liberia zijn goed, hoewel deze tijdens de dictatuur van voormalig president Charles Taylor en een jaren durende burgeroorlog in dat land regelmatig op de proef werden gesteld. De inzet van de VN-vredesmacht UNMIL (*United Nations Mission in Liberia*), die nog steeds verantwoordelijk is voor de veiligheidssituatie in Liberia, draagt bij tot een zekere stabiliteit in het grensgebied.⁶⁶ Er bestaat zelfs weer een levendige handel tussen beide buurlanden sinds de heropening van de grensovergang over de *Mano River Bridge* in juni 2007.⁶⁷

2.6.3 *Ivoorkust*

Na jaren van politieke onrust is op 4 maart 2007 in Ouagadougou (Burkina Faso) een vredesverdrag getekend tussen president Laurent Gbagdo van Ivoorkust en de belangrijkste rebellenleider in dat land, Guillaume Soro. De laatste werd als uitvloeisel van het verdrag op 29 maart 2007 tot premier benoemd. Wanneer het vredesproces in Ivoorkust zich verder doorzet, kan dit een stabiliserend effect hebben voor de gehele subregio.⁶⁸

⁶⁴ Bij deze afspraken baseerde men zich op een verdrag tussen het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk uit 1912, dat bepaalde dat de grens tussen Sierra Leone en Guinee gevormd wordt door de oever van de rivier die beide landen van elkaar scheidt. Nog steeds bestaat er onduidelijkheid over de uitleg van het begrip 'oever'.

⁶⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 11 (7 mei 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 15/16 (juni 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁶⁶ UNSC, S/2006/695, *Second report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 16 (29 augustus 2006), UNSC, S/RES/1750 (30 maart 2007), ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007), UNSC, S/2207/479, *Fifteenth progress report of the Secretary-General on the United Nations Mission in Liberia*, § 74 (8 augustus 2007) en EIU, *Liberia: Country Report*, p. 6 (september 2007).

⁶⁷ Reuters, *Trade flows again from Sierra Leone to Liberia* (7 juni 2007) en EIU, *Liberia: Country Report*, p. 20 (september 2007).

⁶⁸ AP, *Vredesverdrag in Ivoorkust getekend* (5 maart 2007), UNSC, S/2007/275, *Thirteenth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire*, § 1 en § 5 (14 mei 2007), ICG, *Côte d'Ivoire after the Ouagadougou Agreement* (27 juni 2007) en UNSC, S/2007/593, *Fourteenth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire*, § 2 en § 8 (1 oktober 2007).

2.7 Sociaal-economische situatie

De ruim elf jaar durende burgeroorlog heeft duidelijke sporen achtergelaten op de levensstandaard van de Sierra Leoneese bevolking. Met een jaarinkomen van circa US\$ 150 (€ 103) per hoofd van de bevolking behoort Sierra Leone tot de armste landen van Afrika. Sierra Leone staat op plaats 176 van de 177 op de *Human Development Index (HDI)*, de VN-index voor sociale ontwikkeling.⁶⁹

Circa 70% van de Sierra Leoneese bevolking leeft beneden de armoedegrens van gemiddeld US\$ 1 per dag. De kindersterfte is één van de hoogste ter wereld (158 per 1000). Ongeveer 7% van de bevolking is HIV-positief. De gemiddelde levensverwachting bedraagt 41 jaar. Zo'n 65% van de bevolking ouder dan 15 jaar is analfabeet. De werkloosheid in Sierra Leone is hoog (circa 65%). Het betreft veelal jongeren die naar de steden trekken in de hoop daar werk te vinden met als gevolg dat er minder (jonge) mensen op het platteland achterblijven om voedsel te verbouwen. De gebrekkige infrastructuur weerhoudt buitenlandse bedrijven ervan te investeren en daarmee banen te creëren. Structureel is circa 26% van de bevolking afhankelijk van voedselhulp.⁷⁰

De gezondheidssituatie in het land blijft zorgwekkend. De drinkwater- en sanitaire faciliteiten zijn in Sierra Leone zeer beperkt en variëren per regio. Volgens UNDP (*United Nations Development Programme*) heeft 57% van de bevolking toegang tot schoon drinkwater. De rest is aangewezen op water uit beken en/of rivieren. Hierdoor, maar ook doordat mensen onvoldoende kennis hebben van hygiëne, kunnen zich dodelijke ziekten verspreiden.⁷¹

In de verslagperiode vertoonde de economie een groei van ongeveer 6,8% als gevolg van onder meer een gunstige ontwikkeling van de export van diamanten, bauxiet en titanium. Dit positieve effect werd echter teniet

⁶⁹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 17 (20 april 2007), Reuters, *Factbox - Sierra Leone's civil war* (20 juni 2007), www.hdr.undp.org/statistics (26 juni 2007), AFP, *La Sierra Leone* (8 augustus 2007), CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007) en Reuters, *Sierra Leone freeze sparks chaos as price rise seen* (19 november 2007).

⁷⁰ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 24 (20 april 2007), UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 39 (7 mei 2007), Reuters, *Sierra Leone, land of diamonds and poverty* (7 augustus 2007), Nederlands Dagblad, *Jongeren sleutel bij verkiezingen in Sierra Leone* (11 augustus 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

⁷¹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 18 (20 april 2007) en www.sierraleonehealth.org (21 juni 2007).

gedaan door een inflatie van zo'n 9,7% als gevolg van prijsstijgingen van benzine, elektriciteit en voedsel. Meer dan 30% van het overheidsbudget is afkomstig van donoren.⁷²

Sierra Leone kampt doorgaans met een groot tekort aan elektriciteit, vooral in de hoofdstad Freetown, hetgeen een negatief effect heeft op de economische ontwikkeling. Om de situatie structureel te verbeteren, werkt men met steun van de Wereldbank al enige tijd aan de bouw van een stuwdam in de Seli-rivier bij Bumbuna, gelegen op zo'n 200 km ten noordoosten van de hoofdstad. Naar verwachting is het project medio 2008 gereed.⁷³

Tijdens de burgeroorlog was controle over de diamantmijnen een belangrijke inkomstenbron voor de milities, onder meer voor aanschaf van wapens. Om financiering van conflicten uit diamantopbrengsten te voorkomen, werd in mei 2000 op initiatief van diamantproducerende landen, waaronder Sierra Leone, te Kimberley (Zuid-Afrika) het zogenoemde *Kimberley Process* gelanceerd, gevolgd in 2003 door de invoering van een certificatiesysteem (*Kimberley Process Certification Scheme, KPCS*), dat de internationale handel in ruwe diamant aan banden moest leggen. Hoewel dit proces ertoe heeft bijgedragen dat de handel in 'bloeddiamanten' is afgenomen, blijft de illegale handel en de daaraan verbonden corruptie een groot probleem.⁷⁴ Corruptie doet zich overigens in alle geledingen van de maatschappij voor, hoewel de Sierra Leoneanse regering de intentie heeft middels anti-corruptie wetgeving hiertegen te willen optreden.⁷⁵

⁷² Reuters, *Sierra Leone economy to grow in 2007* (3 augustus 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 9 (september 2007) en Reuters, *Sierra Leone freeze sparks chaos as price rise seen* (19 november 2007).

⁷³ EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 21 (juni 2007), Reuters, *Bumbuna dam to re-energise Sierra Leone* (8 augustus 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 21 (september 2007) en Reuters, *Sierra Leone president vows dam will bring power* (21 oktober 2007).

⁷⁴ EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 18 (maart 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 27 (20 april 2007) en AFP, *La Sierra Leone* (8 augustus 2007).

⁷⁵ HRW, *World Report 2007*, p. 150 (11 januari 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 13 en p. 25 (20 april 2007), UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 34 (7 mei 2007), Reuters, *Untamed corruption tarnishes Sierra Leone recovery* (1 juni 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 12 (juni 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 16 (september 2007) en BBCNews, *Sierra Leone 'riddled with corruption'* (14 november 2007). Sinds december 2003 behoort Sierra Leone tot de ondertekenaars van het Afrikaanse Handvest inzake preventie van en strijd tegen corruptie; Sierra Leone heeft het handvest echter nog niet geratificeerd (www.africa-union.org/treaties.htm) (4 september 2007).

Om meer inkomsten te genereren probeert de overheid de diamanthandel beter te beheersen en heeft hiertoe een *High Level Steering Group* opgericht. Het beleid is gericht op het uitschakelen van de buitenlandse tussenpersonen in de handel en deze te vervangen door Sierra Leoners. Daarnaast oefent de regering controle uit over de diamantwinning door middel van het uitgeven van mijnvergunningen.⁷⁶ Maar nog steeds vindt ongeveer 50% van alle diamantwinning plaats zonder vergunning (dus illegaal), waardoor de overheid veel opbrengsten misloopt.⁷⁷

⁷⁶

Reuters, *Sierra Leone says to review mining contracts* (31 oktober 2007).

⁷⁷

EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 26 (20 april 2007).

3 Mensenrechten

In het algemeen respecteert de Sierra Leonese regering de mensenrechten van haar burgers. Gedurende de verslagperiode is de mensenrechtensituatie verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. Desondanks waren er toch negatieve ontwikkelingen te bespeuren. Zo was er sprake van willekeur en afpersing door politie, wijdverbreide corruptie door overheidsdienaren, discriminatie en (seksuele) mishandeling van vrouwen en kinderen, kinderarbeid in diamantmijnen, alsmede gevallen van mensensmokkel en mensenhandel. Door de inefficiëntie van het justitiële apparaat zitten gevangenen dikwijls zonder enige vorm van proces lange tijd onder erbarmelijke omstandigheden in voorarrest.⁷⁸

3.1 Internationale verdragen en protocollen

Sierra Leone is partij bij de volgende internationale verdragen op het terrein van de mensenrechten, te weten:

- het Internationaal Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (sinds 1967);
- het Verdrag met betrekking tot de Status van Vluchtelingen, alsmede het bijbehorende protocol van 1967 (sinds 1981);
- het Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (sinds 1988), maar niet het optionele protocol betreffende alle in het verdrag genoemde vormen van discriminatie⁷⁹;
- het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (sinds 1990), alsmede het optionele protocol betreffende kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie (sinds 2001) en het optionele protocol betreffende kinderen in gewapende conflicten (sinds 2001);
- het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (sinds 1996);

⁷⁸ HRW, *World Report 2007*, p. 150/151 (11 januari 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 41 (7 mei 2007).

⁷⁹ UN, CEDAW/C/SLE/Q/5/Add.1, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, § 26 (26 maart 2007), AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006) en UN, CEDAW/C/SLE/CO/5, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, § 42 (11 juni 2007). Sierra Leone heeft het optionele protocol op 8 september 2000 wel getekend, maar nog niet geratificeerd.

- het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (sinds 1996), alsmede het daarop betrekking hebbende eerste optionele protocol betreffende het individueel klachtenrecht (sinds 2003), maar niet het tweede protocol betreffende afschaffing van de doodstraf;
- het Verdrag tegen Marteling en Andere Wrede en Onmenselijke Behandeling of Bestrafing (sinds 2001), maar niet het bijbehorende optionele protocol.⁸⁰

Sierra Leone voldoet nauwelijks aan de rapportageverplichtingen aan de organen van toezicht.⁸¹

Voorts is Sierra Leone partij bij:

- het Afrikaanse Handvest voor de Rechten van Mensen en Volkeren (sinds 1983), maar niet de bijbehorende protocollen betreffende de oprichting van een Afrikaans Hof en Vrouwenrechten⁸²;
- het Verdrag van Afrikaanse Eenheid met betrekking tot Vluchtelingen (sinds 1987); en
- het Afrikaanse Handvest voor de Rechten en het Welzijn van het Kind (sinds 2002).⁸³

In 2002 werd het Speciale Strafhof voor Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone, SCSL*) opgezet door de VN en Sierra Leone gezamenlijk. Het SCSL moet de hoofdschuldigen berechten van de ergste gruweldaden, begaan tijdens de burgeroorlog in de donkerste periode (1996-2002).⁸⁴

Hoewel Sierra Leone sinds 2000 partij is bij het Statuut van Rome betreffende het Internationaal Strafhof (*International Criminal Court, ICC*), dat misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden moet berechten, heeft het land met de Verenigde Staten in 2003 een overeenkomst gesloten inzake niet-uitlevering van personen van elkaars nationaliteit aan het ICC.⁸⁵

⁸⁰ www.ohchr.org/countries/ratification (31 juli 2007).

⁸¹ De organen van toezicht zijn: *Human Rights Committee (HRC)*, *Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)*, *Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD)*, *Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW)* en *Committee on the Rights of the Child (CRC)*.

⁸² AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006).

⁸³ www.african-union.org (28 juni 2007).

⁸⁴ ANP, *Speciaal Hof Sierra Leone legt eerste straffen op* (19 juli 2007). Zie ook § 2.2.3 'Rechterlijke macht' (Staatsinrichting) en § 3.4.5 'Rechtsgang / Speciaal Strafhof voor Sierra Leone' (Mensenrechten).

⁸⁵ www.icc-cpi.int/asp/statesparties/country (17 juli 2007).

3.2 Nationale wetgeving

De grondwet van 1991 is gebaseerd op de algemene principes van de rechtsstaat en bevat waarborgen tegen schending van de mensenrechten. In september 2006 heeft de regering conform de afspraken van Lomé aangekondigd de grondwet op een aantal punten te willen herzien, waartoe zij een speciale commissie (*Constitutional Review Commission, CRC*) in het leven heeft geroepen. In april 2007 kwam de commissie met een aantal aanbevelingen tot herziening, waaronder verbreding van de huidige nationaliteitscriteria⁸⁶, bescherming van het milieu, het recht van collectieve loon- en arbeidsonderhandelingen, bewustmaking en -wording van gendervraagstukken, wettelijke maatregelen ten aanzien van mensenrechtenschendingen, instelling van een aparte kamer van *paramount chiefs* in het parlement en afschaffing van de doodstraf. Over de aanbevelingen zou middels een constitutioneel referendum moeten worden gestemd. De regering wilde het referendum aanvankelijk gelijktijdig met de verkiezingen van 2007 laten plaatsvinden. De *National Electoral Commission (NEC)*, die met de organisatie ervan werd belast, maar ook het verkiezingsproces moest voorbereiden en begeleiden, besloot in overleg met de autoriteiten het referendum uit te stellen tot november 2008.⁸⁷

Op 7 juni 2007 werd de *National Child Rights Bill* goedgekeurd door het parlement. De wet bevat diverse rechten voor kinderen, zoals het recht op bescherming tegen gedwongen rekrutering in het leger, tegen huiselijk geweld, tegen kinderhandel en kinderprostitutie, het recht op onderwijs, etc. Een verbod op besnijdenis van kinderen is niet in de wet opgenomen.⁸⁸ De wet, die alle andere nationale wetten met betrekking tot kinderen onder de 18 jaar vervangt, is in samenwerking met UNICEF voorbereid door de *National Commission for War-Affected Children* en tot stand gekomen tegen de achtergrond van het eerder door Sierra Leone geratificeerde Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind.⁸⁹ De commissie, ingesteld in 2002, hield zich niet alleen bezig met voormalige kindsoldaten, maar ook met kinderen die anderszins waren getroffen door de oorlog, waarbij zij zich vooral richtte op voorlichting, onderwijs en vakopleidingen.⁹⁰

⁸⁶ Zie § 2.1.3 'Bevolking / Nationaliteit' (Land en volk).

⁸⁷ UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 32 en § 33 (7 mei 2007).

⁸⁸ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

⁸⁹ Zie ook § 3.1 'Internationale verdragen en protocollen'.

⁹⁰ UNICEF, *Sierra Leone Approves the National Child Rights Bill* (7 juni 2007)

3.3 Toezicht

In Sierra Leone houden zowel overheid als niet-gouvernementele mensenrechtenorganisaties zich bezig met het toezicht op de naleving van mensenrechten.

3.3.1 Overheidsorganisaties

Op 30 juli 2004 keurde het parlement een wet goed tot instelling van een nationale mensenrechtencommissie (*National Human Rights Commission, NHRC*). Deze nationale commissie is opgezet in samenwerking met UNAMSIL (*United Nations Aid Mission in Sierra Leone*). In december 2006 werden de commissarissen benoemd en in maart 2007 begon de commissie met haar werkzaamheden. Naast de NHRC is in Sierra Leone ook een parlementair mensenrechtencomité (*Parliamentary Human Rights Committee, PHRC*) actief.⁹¹

De *National Human Rights Commission (NHRC)* is verantwoordelijk voor de implementatie van de in oktober 2004 door de Waarheids- en Verzoeningscommissie gedane aanbevelingen in haar eindrapportage aan de regering van Sierra Leone.⁹² De aanbevelingen betroffen onder meer het verbeteren van de mensenrechtensituatie, het verankeren van de rechtsstaat, het terugdringen van de wijdverbreide corruptie in het land en het afschaffen van de doodstraf.⁹³ Na het vertrek van UNAMSIL in december 2005 hebben UNIOSIL (*United Nations Integrated Office in Sierra Leone*) en OHCHR (*Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*) de technische assistentie van de NHRC overgenomen.⁹⁴

Het *Parliamentary Human Rights Committee (PHRC)* toetst voornamelijk de wetgeving ten aanzien van mensenrechten. Het comité, dat over weinig financiële middelen beschikt, wordt in haar werkzaamheden ondersteund door UNDP en UNHCR. In 2005 nam het comité wetgeving aan tegen mensenhandel, hield openbare discussies over mensenrechten en werkte

⁹¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

⁹² De eindrapportage van de TRC is te vinden op www.ictj.org (3 juli 2007).

⁹³ HRW, *World Report 2007*, p. 148 (11 januari 2007). Zie ook § 3.1 'Internationale verdragen en protocollen' (met betrekking tot het afschaffen van de doodstraf) en § 3.2 'Nationale wetgeving'.

⁹⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 41 en § 42 (7 mei 2007).

samen met internationale organisaties om aan mensenrechten gerelateerde initiatieven te ontplooien.⁹⁵

3.3.2 *Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)*

Lokale en internationale mensenrechtenorganisaties kunnen in het algemeen, ongehinderd door de overheid, onderzoek doen en over hun bevindingen rapporteren. Mensenrechtenrapporteurs kunnen zich door het hele land vrij bewegen.⁹⁶

In 2006 waren 41 lokale mensenrechtenorganisaties verenigd in het *National Forum for Human Rights (NFHR)*. Hun activiteiten zijn met name gericht op voorlichting over mensenrechten. Een aantal lokale ngo's, waaronder *Hope Sierra Leone*, houdt zich actief bezig met onderzoek, trainingen en rapportages over mensenrechtenschendingen. Daarnaast zijn diverse internationale ngo's in Sierra Leone actief, waaronder het *International Committee of the Red Cross (ICRC)*, *Human Rights Watch (HRW)*, *Save the Children* en *World Vision*. Door de aard van hun werkzaamheden spelen zij een belangrijke rol bij het toezicht op de naleving van mensenrechten. Internationale mensenrechtenorganisaties rapporteren met regelmaat over de situatie in het land. HRW heeft een eigen vestiging in Freetown.⁹⁷

De *Human Rights Section* van UNIOSIL (tot eind 2005 onderdeel van UNAMSIL) is betrokken bij het toezicht op politiebureaus, gevangenis en het justitiële apparaat inzake naleving van de mensenrechten. Voorts verzorgt de sectie in dit verband trainingen aan politie, leger en justitie. Behalve in Freetown heeft zij regionale kantoren in onder meer Kenema, Port Loko, Makeni, Koidu, Moyamba en Kailahun.⁹⁸

3.4 Naleving en schendingen

Er zijn geen aanwijzingen dat in Sierra Leone gedurende de verslagperiode

⁹⁵ HRW, *World Report 2007*, p. 151 (11 januari 2007) en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

⁹⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

⁹⁷ HRW, *World Report 2007* (11 januari 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007).

⁹⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

systematisch ernstige schendingen van de mensenrechten werden gepleegd. Incidenteel komen nog schendingen voor, voornamelijk als gevolg van het nog gebrekkig uitgeruste veiligheidsapparaat, de nog niet overal goed functionerende rechterlijke macht en de tekortschietende infrastructuur voor detenties. Gerichte vervolging van politieke opposanten vond niet plaats. De bevolking is mondig en roept bij gelegenheid de (lokale) overheid ter verantwoording.⁹⁹

3.4.1 *Vrijheid van meningsuiting*

De grondwet voorziet in persvrijheid, al is er soms van overheidswege sprake van intimidatie en beperking van toegang tot informatie. Smaad en laster vallen onder het strafrecht, waardoor een journalist die bijvoorbeeld een negatief artikel over de regering zou publiceren, in de gevangenis kan belanden. Vrijwel alle media passen dan ook in meerdere of mindere mate zelfcensuur toe. Gedurende de verslagperiode was echter een toename te bespeuren van artikelen, waarin toch enige kritiek geuit werd op de autoriteiten. Ook op de radio lijkt de politieke discussie toe te nemen.¹⁰⁰

Gedrukte media

De gedrukte media berichten over het algemeen vrij en zonder inmenging van de autoriteiten over diverse onderwerpen. Wel worden zij door de autoriteiten in de gaten gehouden. Een regulerende rol is weggelegd voor de *Independent Media Commission (IMC)*. Het afgelopen jaar verschenen in Freetown meer dan 25 nieuwsbladen, waarvan de meeste onafhankelijk zijn in hun berichtgeving. Doorgaans hebben journalisten in Sierra Leone geen gedegen journalistieke opleiding en geen kennis van de media-ethiek, verbonden aan het vak, en zijn zij vrij makkelijk te manipuleren.¹⁰¹ De kwaliteit van de berichtgeving is laag. Journalisten doen niet altijd onpartijdig onderzoek en passen niet altijd hoor en wederhoor toe, waardoor publicaties soms eenzijdig zijn. De *Sierra Leone Association of Journalists (SLAJ)* probeert hierin verbetering te brengen.

Radio, televisie en internet

Radio blijft voor de grotendeels analfabete bevolking het belangrijkste medium. Verscheidene overheids- en particuliere radio- en televisiestations

⁹⁹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 43 t/m § 45 (7 mei 2007).

¹⁰⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 20 (20 april 2007).

¹⁰¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

zenden binnenlands nieuws en politieke commentaren uit. Particuliere stations en de internationale media kunnen in principe onafhankelijk opereren mits zij een zendvergunning (licentie) hebben verkregen, die in overleg met de IMC wordt afgegeven door het ministerie van Informatie. Ten aanzien van de toegang tot internet of het hebben van een website worden, voor zover bekend, geen beperkingen opgelegd. Daarbij moet worden opgemerkt, dat de meeste inwoners van Sierra Leone niet beschikken over de hiertoe benodigde apparatuur. Er zijn, vooral in de hoofdstad Freetown, een aantal internetcafé's.¹⁰²

3.4.2 *Vrijheid van vereniging en vergadering*

De grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. In het algemeen respecteert de overheid dit recht. Sinds de *Political Parties Registration Commission (PPRC)* in de loop van 2006 operationeel is, kunnen alleen geregistreerde politieke partijen openbare activiteiten ontplooiën. Gedurende de verslagperiode vonden er enkele bijeenkomsten plaats, onder meer van de oppositie, waarbij de politie af en toe hardhandig optrad. Ook hadden oppositiepartijen, in met name de landelijke gebieden, soms problemen bij het verkrijgen van toestemming van de traditionele leiders voor het houden van bijeenkomsten.¹⁰³

3.4.3 *Vrijheid van godsdienst*

De vrijheid van godsdienst wordt gegarandeerd in de grondwet. De regering respecteert deze vrijheid in de praktijk en ook de bevolking onderling is op het punt van religie zeer verdraagzaam. Voor zover bekend hebben gedurende de verslagperiode geen structurele discriminatie, vervolging of detentie van individuen vanwege hun godsdienst plaatsgevonden.¹⁰⁴

3.4.4 *Bewegingsvrijheid*

De grondwet garandeert vrijheid van beweging, die over het algemeen ook door de overheid wordt gerespecteerd. Het gehele land is toegankelijk. Wel

¹⁰² US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 20 (20 april 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

¹⁰³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007). Zie ook § 2.5.1 'Veiligheidsmacht / Politie' (Veiligheidssituatie).

¹⁰⁴ US Department of State, *Sierra Leone: International Religious Freedom Report 2006* (15 september 2006), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007). Zie ook § 2.1.5 'Godsdienst' (Land en volk).

komt het incidenteel voor dat reizigers bij wegblokkades geld wordt afgeperst door de politie.¹⁰⁵

Identiteitskaart

Elke burger van Sierra Leone van 16 jaar en ouder wordt geacht een identiteitskaart te hebben. Er zijn vier typen kaarten:

1. voor Sierra Leone jongeren van 16 tot 19 jaar,
2. voor Sierra Leone burgers van 19 jaar en ouder,
3. voor niet-Sierra Leone inwoners die de nationaliteit van een ECOWAS¹⁰⁶-staat hebben, en
4. voor niet-Sierra Leone inwoners die niet de nationaliteit van een ECOWAS-staat hebben.

Ter verkrijging van een identiteitskaart dient de aanvrager een ingevuld aanvraagformulier in bij het *National Registration Secretariat (NRS)*, een overheidsinstantie dat kantoren heeft in Freetown en Bo. Een interview door het NRS met de aanvrager vormt onderdeel van de procedure. De aanvraag dient bij voorkeur te worden ondersteund door documenten (geboortebewijs, huwelijksakte, paspoort etc.), die de identiteit van de aanvrager bevestigen. Bij gebrek daaraan wordt beslist op grond van door de aanvrager verstrekte mondelinge informatie (naam, talenkennis) en uiterlijk.¹⁰⁷ Het NRS neemt de beslissing of een aanvraag voor een identiteitskaart wordt ingewilligd.¹⁰⁸

Paspoort

Paspoorten worden alleen centraal afgegeven door het *Immigration Department* in Freetown en hebben een geldigheidsduur van vijf jaar na datum van afgifte. Er is één type paspoort voor zowel minderjarigen als volwassenen. Sierra Leone hanteert geen minimumleeftijd voor afgifte van een paspoort. Mannen en vrouwen van 16 jaar en ouder kunnen zelfstandig

¹⁰⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁰⁶ ECOWAS (*Economic Community of West African States*) is een regionale groep West-Afrikaanse staten, opgericht in 1975 met als doel de economische integratie te bevorderen tussen de lidstaten Benin, Burkina Faso, Gambia, Ghana, Guinee, Guinee-Bissau, Ivoorkust, Kaapverdië, Liberia, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone en Togo (www.wikipedia.org, 4 september 2007).

¹⁰⁷ Met name buiten Freetown ontbreekt het aanvragers vaak aan documenten als gevolg van een hoge mate van analfabetisme en non-registratie, terwijl na tien jaar burgeroorlog de vroeger bestaande, weliswaar onvolledige, bevolkingsregistratie vrijwel geheel vernietigd is.

¹⁰⁸ Deze procedure geldt ook voor niet-Sierra Leone inwoners die de nationaliteit van een ECOWAS-staat hebben en voor niet-Sierra Leone inwoners die niet de nationaliteit van een ECOWAS-staat hebben. Er is wel verschil in prijs. Bovendien is het de *Vetting Committee* in plaats van de *National Registration Secretariat* dat de nationaliteit van de aanvrager vaststelt.

een paspoort aanvragen. Voor de aanvraag van een paspoort door een minderjarige jonger dan 16 jaar, is toestemming van een ouder of voogd nodig.

Bij de aanvraag van een paspoort dient een origineel geboortebewijs (of een gelegaliseerde kopie) dan wel een bewijs van naturalisatie in Sierra Leone te worden overgelegd. Het overleggen van een identiteitskaart kan de aanvraag ondersteunen. Ten minste één interview met de aanvrager vormt onderdeel van de afgifteprocedure. Voorts worden de gegevens van de aanvrager vergeleken met een hem of haar eventueel eerder verstrekt paspoort. De leges voor een paspoort bedraagt gemiddeld SLL 100.000 (circa € 23 / US\$ 34).¹⁰⁹

Sierra Leoners die in het buitenland wonen, kunnen een paspoort aanvragen bij de Sierra Leonese ambassade. Wanneer betrokkene voor de eerste keer een Sierra Leoons paspoort aanvraagt, dient hij of zij in persoon naar de Sierra Leonese ambassade te gaan. Het door hem of haar ingevulde aanvraagformulier wordt met de vereiste onderliggende documenten (geboortebewijs, identiteitskaart, etc.) door de ambassade via het ministerie van Buitenlandse Zaken doorgestuurd naar het *Immigration Department* in Sierra Leone, dat het paspoort uitgeeft en het vervolgens via het ministerie van Buitenlandse Zaken naar betrokkene stuurt. In het geval dat betrokkene het bestaande Sierra Leonese paspoort wil verlengen en in het land waar men woont, geen ambassade van Sierra Leone is gevestigd, hoeft betrokkene het paspoort niet in persoon aan te vragen. Sierra Leonese ambassades in het buitenland hebben geen bevoegdheid om paspoorten te verstrekken. Zij mogen wel paspoorten verlengen en kunnen *laissez-passers* afgeven.

Reizen naar het buitenland

Reizen naar het buitenland wordt door de overheid niet beperkt.¹¹⁰ Om Sierra Leone te verlaten is wel een uitreisvisum nodig. De controle op het vliegveld *Lungi International Airport*, gelegen op 29 km ten noorden van Freetown (aan de overzijde van de baai waaraan Freetown ligt)¹¹¹, vindt plaats door douane en immigratiediensten. Uitvoering hiervan is af en toe chaotisch, waardoor de kans aanwezig is dat personen ongecontroleerd uit kunnen reizen. Wel is de immigratiecontrole op het vliegveld verbeterd en is men met internationale steun begonnen met aanpassing van de

¹⁰⁹ Ter vergelijking: ongeveer 70% van de Sierra Leonese bevolking leeft gemiddeld van US\$ 1 per dag (zie ook § 2.7 ‘Sociaal-economische situatie’).

¹¹⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹¹¹ Via de weg, rondom de baai waaraan Freetown ligt, is de afstand 187 kilometer.

infrastructuur. De luchthaven wordt aangedaan door lokale en regionale maatschappijen. De internationale luchtvaartmaatschappij *Brussels Airlines* vliegt tweemaal per week rechtstreeks tussen Freetown en Brussel. *British Airways* vliegt wekelijks op Lungi.¹¹²

Het vlakbij Freetown gelegen kleinere vliegveld *Hastings* is eveneens operationeel. Dit vliegveld wordt ondermeer gebruikt door de VN, die voor eigen personeel en dat van bevriende organisaties een wekdienstregeling onderhoudt tussen Liberia, Guinee, Sierra Leone en Ivoorkust.

De haven van Freetown is in slechte staat en wordt daardoor voornamelijk aangedaan door kleine kustvaartuigen en vissersschepen, en niet door schepen van grote internationale rederijen. Met financiële steun van onder andere de Wereldbank proberen de autoriteiten de infrastructuur te verbeteren.¹¹³

3.4.5 *Rechtsgang*

De grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht en de regering respecteert dit principe in de praktijk. Hoewel de grondwet en de lagere wetgeving voorzien in snelle berechting, leidt het gebrek aan personeel en faciliteiten binnen de rechterlijke macht toch veelal tot grote vertragingen in het juridisch proces. Zaken worden vaak verdaagd, de rechtbanken hebben een grote achterstand en de gevangenen zitten overvol. Bovendien zijn niet altijd advocaten voor verdachten beschikbaar. Corruptie komt ook binnen het justitieel apparaat veel voor, waarbij het kan gebeuren dat straffen worden afgekocht.¹¹⁴

De rechterlijke macht is slechts in een gedeelte van het land operationeel, maar waar rechtbanken functioneren, geven zij over het algemeen blijk van onafhankelijkheid. Traditionele rechtspraak vult het centrale rechtssysteem op grote schaal aan in gevallen van familierecht, erfrecht en landrecht, met name in de plattelandsgebieden.¹¹⁵

¹¹² EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 19/20 (20 april 2007).

¹¹³ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 20 (20 april 2007).

¹¹⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹¹⁵ HRW, *World Report 2007*, p. 149 (11 januari 2007) en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007). Zie ook § 2.2.3 'Rechterlijke macht' (Staatsinrichting).

In Sierra Leone kan men onderscheid maken tussen twee groepen rechters:

1. rechters die in loondienst werken, en
2. rechters die op contractbasis werken.

Onder deze laatste groep vallen ook internationale rechters. De rechters in loondienst krijgen doorgaans een lager salaris uitbetaald dan de rechters op contractbasis. Wel kunnen rechters die op contractbasis werken, door de president worden ontslagen. Hierdoor zouden zij mogelijk gevoelig kunnen zijn voor politieke druk bij het doen van uitspraken. Het is voorgekomen (begin 2003) dat een rechter werd ontslagen, omdat hij een negatieve uitspraak deed in een zaak waarin de regering een belang zou hebben.

Sierra Leone kent volgens de wet een systeem van rechtsbijstand voor mensen die zelf geen advocaat kunnen betalen. Voor rechtsbijstand kan men zich richten tot de *Lawyers Centre for Legal Assistance (LCLA)*, dat in 2001 werd opgericht. In de praktijk zijn de pro Deo advocaten vaak overbelast, waardoor onbemiddelde verdachten over het algemeen geen juridisch advies krijgen voorafgaand aan de rechtszaak.¹¹⁶

Speciaal Strafhof voor Sierra Leone

Op 16 januari 2002 tekenden de VN en de Sierra Leoneese regering een overeenkomst inzake de oprichting van een Speciaal Strafhof voor Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone, SCSL*). Het SCSL is een onafhankelijk lichaam dat werkt met een internationale staf, benoemd door de VN en Sierra Leone gezamenlijk. Het Hof wordt gefinancierd door vrijwillige donaties van VN-lidstaten, waaronder Nederland.¹¹⁷

In circa tien jaren van gruweldaden (1991-2002) zijn in Sierra Leone naar schatting tussen de 50.000 en 120.000 mensen omgekomen en talrijke slachtoffers van de vaak gedrogeerde of dronken daders afschuwelijk verminkt. Het SCSL richt zich met name op de donkerste periode, die van 1996 tot 2002, en berecht alleen de ‘meest verantwoordelijke personen’ voor de ernstigste oorlogsmisdaden begaan tijdens de burgeroorlog. Waar nodig zal lokaal recht worden toegevoegd aan internationaal recht.¹¹⁸

¹¹⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹¹⁷ HRW, *World Report 2007*, p. 148 (11 januari 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 8 (20 april 2007), ANP, *Speciaal Hof Sierra Leone legt eerste straffen op* (19 juli 2007) en Reuters, *Sierra Leone's war crimes court* (2 augustus 2007). Zie ook § 2.2.3 ‘Rechterlijke macht’ (Staatsinrichting) en § 3.1 ‘Internationale verdragen en protocollen’ (Mensenrechten).

¹¹⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), AI, AFR 51/001/2007, *Sierra Leone's victims should not be forgotten simply because they have not been heard* (26 maart 2007), ANP/AFP, *Speciaal hof Sierra Leone velt*

De processen van het SCSL worden gehouden in de Sierra Leonese hoofdstad Freetown. De rechtszaak tegen de voormalige Liberiaanse president Charles Taylor¹¹⁹, de belangrijkste SCSL-verdachte, is echter om politieke en veiligheidsredenen overgeheveld naar Den Haag, waar het proces wordt gevoerd in een rechtszaal van het Internationaal Strafhof (*International Criminal Court, ICC*).¹²⁰

Eind september 2003 heeft het Speciale Strafhof 13 personen aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en andere ernstige schendingen van het internationale humanitaire recht.¹²¹ Dit waren:

- Samuel Hinga Norman (voormalig minister van Defensie en voormalig nationaal coördinator van de CDF),
- Moinina Fofana (CDF/*Kamajors*),
- Allieu Kondewa (CDF/*Kamajors*),
- Alex Tamba Brima (voormalig onderofficier van de AFRC, één van de leiders van de aanval op Freetown in januari 1999),
- Santigie Borbor Kanu (vooraanstaand lid van de AFRC),
- Brima Bazzy Kamara (voormalig commandant van de AFRC en de *West Side Boys*¹²²),
- Johnny Paul Koroma (voormalig leider van de AFRC),
- Foday Sankoh (voormalig RUF-leider),
- Sam Bockarie (bijnaam “Mosquito”, voormalig RUF-commandant),

eerste vonnissen (20 juni 2007) en AFP, *En Sierra Leone, le souvenir de la guerre demeure vivace parmi les victimes* (8 augustus 2007).

¹¹⁹ In 2003 werd Charles Taylor door het SCSL beschuldigd van betrokkenheid bij oorlogsmisdaden tijdens de burgeroorlogen in Liberia en Sierra Leone. In augustus van dat jaar trad hij onder grote druk af als president van Liberia en vluchtte naar Nigeria, waar hij werd gearresteerd toen hij probeerde de Nigeriaanse grens met Kameroen over te steken. Hij werd vervolgens overgedragen aan het SCSL en verblijft thans in de detentie-unit van het *International Criminal Court (ICC)* in de gevangenis van Scheveningen. Taylor is het eerste Afrikaanse staatshoofd dat door een internationaal tribunaal is aangeklaagd voor misdaden tegen de menselijkheid.

¹²⁰ HRW, *World Report 2007*, p. 148 (11 januari 2007), AI, *Amnesty International Report 2007 - Sierra Leone* (23 mei 2007), ANP, *Het Speciale Hof voor Sierra Leone en de Taylor-zaak* (30 mei 2007), ANP, *Speciaal Hof Sierra Leone legt eerste straffen op* (19 juli 2007), www.sc-sl.org (20 juli 2007) en www.wikipedia.org (24 juli 2007).

¹²¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹²² De *West Side Boys* (ook wel *Occra Hills Boys* genoemd) waren een groep ontevreden AFRC-leden die het grootste deel van de jaren 1999 en 2000 hebben doorgebracht in de Occra Hills, circa 80 km ten noordoosten van Freetown. Zij voorzagen voor een deel in hun onderhoud door overvallen op regeringstroepen en burgers. Na een Britse actie in september 2002, volgend op de ontvoering door de *West Side Boys* van 11 Britse militaire instructeurs en hun Sierra Leonese verbindingsofficier, werd deze factie uitgeschakeld.

- Issa Hassan Sesay (voormalig RUF-leider),
- Morris Kallon (voormalig RUF-lid met een leidende functie),
- Augustine Gbao (voormalig RUF-commandant), en
- Charles Taylor (voormalig president van Liberia).

De aanklachten betreffen onder andere moord, verkrachting, volkerenmoord, terreuracties, onderwerping, plundering en brandstichting, seksuele slavernij, rekrutering van kinderen en aanvallen op UNAMSIL-vredestroepen en humanitaire hulpverleners.¹²³ De beklaagden zijn afkomstig uit de verschillende strijdende partijen, waaruit blijkt dat het Speciale Strafhof onpartijdig optreedt.¹²⁴

Van de aangeklaagden zijn Sam Hinga Norman, Foday Sankoh en Sam Bockarie inmiddels niet meer in leven. Hinga Norman stierf na een hartaanval in februari 2007 in Senegal, waar hij onder medische behandeling was.¹²⁵ Sankoh overleed in de gevangenis in juli 2003 en Bockarie werd doodgeschoten bij een vuurgevecht met Liberiaanse regeringssoldaten in mei 2003. Volgens onbevestigde berichten zou ook Johnny Paul Koroma om het leven zijn gekomen (juni 2003), maar het is onzeker of dit ook werkelijk het geval was, omdat hij als vermist staat aangegeven. Het SCSL heeft dan ook nog steeds een internationaal arrestatiebevel tegen hem uitstaan.¹²⁶

Alle rechtszaken door het SCSL werden gedurende de verslagperiode voortgezet.¹²⁷ Op 19 juli 2007 werden de eerste drie straffen opgelegd aan Alex Tamba Brima, Santigie Borbor Kanu (beiden veroordeeld tot 50 jaar gevangenisstraf) en Brima Bazzy Kamara (veroordeeld tot 45 jaar gevangenisstraf).¹²⁸ Op 9 oktober 2007 werden Moinina Fofana en Allieu Kondewa veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk zes en acht

¹²³ De volledige aanklachten zijn te vinden op www.sc-sl.org onder press & public affairs. Zie ook § 2.3.1 'Burgeroorlog / Akkoord van Lomé' (Geschiedenis).

¹²⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 9 (20 april 2007).

¹²⁵ IRIN, *Sierra Leone: War crimes indictée's death is blow to Special Court* (22 februari 2007) en AFP, *Le TSSL confirme que Sam Hinga Norman est mort d'une crise cardiaque* (17 juli 2007)

¹²⁶ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2007*, p. 9 (20 april 2007) en Reuters, *Sierra Leone's war crimes court* (19 juli 2007).

¹²⁷ EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 14 (juni 2007).

¹²⁸ AFP, *Sierra Leone: de 45 à 50 ans de prison pour les premiers condamnés du TSSL* (19 juli 2007) en EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 14 (september 2007).

jaar.¹²⁹ Het proces tegen Charles Taylor begon op 4 juni 2007. Zijn rechtszaak werd om meerdere redenen diverse malen uitgesteld. Inmiddels is het proces verdaagd tot 7 januari 2008.¹³⁰

Vermeende coup poging

Op 12 januari 2006 werden de voormalige woordvoerder van de RUF, Omrie Golley, en twee voormalige RUF-strijders, Mohamed Alpha Bah en David Kai Tong, in Freetown gearresteerd. Zij werden ervan beschuldigd tussen 1 december 2005 en 13 januari 2006 een staatsgreep te hebben beraamd. Eind januari 2006 werden de drie voor de rechter gebracht. Charles Margai, advocaat en oprichter van de politieke partij PMDC (*People's Movement for Democratic Change*), heeft de verdediging van de drie op zich genomen. Zij wachten nog op hun proces.¹³¹

3.4.6 Arrestaties en detenties

De grondwet verbiedt willekeurige arrestaties en detenties. In de praktijk komt willekeurige arrestatie echter wel voor. Binnen 24 uur moet een verdachte uitsluitel ontvangen over de reden van zijn arrestatie. De politie mag verdachten 72 uur in voorarrest houden, of in het geval van zeer ernstige misdaden tot 10 dagen. Niet altijd wordt hieraan de hand gehouden door de autoriteiten, want veelal worden verdachten soms maanden vastgehouden voordat hun dossiers worden onderzocht of formele beschuldigingen worden ingediend. Voor zover bekend, waren er in de verslagperiode geen meldingen van politieke gevangenen.¹³²

Situatie in gevangenissen

Overbevolking en slechte hygiënische omstandigheden blijven een groot probleem vormen in de Sierra Leone gevangenissen en politiecellen. Voorts lopen gevangenen kans mishandeld te worden, zowel door bewakers

¹²⁹ ANP/RTR, *Speciaal Hof veroordeelt Sierraleonse militieiders* (2 augustus 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 14 (september 2007) en ANP, *Militieiders Sierra Leone veroordeeld* (9 oktober 2007).

¹³⁰ AFP, *Ouverture à La Haye du procès de Charles Taylor qui refuse de comparaître* (4 juni 2007), *Volkskrant*, *Charles Taylor opnieuw grote afwezige* (26 juni 2007), AFP, *Le procès de Charles Taylor reprendra en janvier 2008* (20 augustus 2007), EIU, *Sierra Leone: Country Report*, p. 15 (september 2007) en ANP, *Verdediging Taylor valt getuigen lastig* (13 november 2007). Zie voor meer gedetailleerde informatie over Charles Taylor het Algemeen Ambtsbericht Liberia van 27 september 2007 onder § 2.2 'Politieke ontwikkelingen / Invloed Taylor'.

¹³¹ HRW, *World Report 2007*, p. 149 (11 januari 2007) en EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, p. 12 (20 april 2007).

¹³² US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

als medegevangenen, en zijn de voedselverstrekking en gezondheidszorg over het algemeen ontoereikend. Overbevolking is dikwijls ook het gevolg van achterstanden in de rechtsgang. Middels het *Justice Sector Development Program (JSDP)*¹³³ trachten de autoriteiten hierin verbetering te brengen door onder meer het organiseren van cursussen voor bewakingspersoneel over veiligheidsaspecten in gevangnissen, het versnellen van juridische processen en het bevorderen van betere levensomstandigheden binnen de detentiecentra. Mannen en vrouwen zitten doorgaans in gescheiden afdelingen, maar zouden in sommige gevangnissen nog cellen delen. Gedurende de verslagperiode zijn nieuwe gevangenisfaciliteiten met aparte cellen voor mannen en vrouwen gereed gekomen in de gevangnissen in Kailahun, Pujehun, Kabala, Moyamba en Kambia. Minderjarigen bevinden zich doorgaans tussen volwassenen. Wel zijn er in Freetown een aparte gevangenis (*Kingtom Remand Home*) en een heropvoedingsinstelling (*Approved School*) voor kinderen. Een tweede kindergevangenis staat in Bo. Bezoeken aan gedetineerden en aan detentiefaciliteiten door organisaties als UNIOSIL en het Internationale Rode Kruis werden gedurende de verslagperiode toegestaan, zo ook korte familiebezoeken.¹³⁴

3.4.7 *Mishandeling en foltering*

De grondwet verbiedt mishandeling en foltering, maar zowel leger, inlichtingendienst als politie maken zich regelmatig schuldig aan handelingen die als zodanig gekwalificeerd kunnen worden, inclusief verkrachting. Het komt nog veelvuldig voor dat gevangenen door bewakers worden geslagen. Vrouwen en kinderen zijn dikwijls slachtoffer van seksueel geweld en mishandeling.¹³⁵

3.4.8 *Verdwijningen*

Gedurende de verslagperiode waren er geen berichten van politiek gemotiveerde verdwijningen. Gegevens over mogelijke ontvoeringen en verdwijningen van burgers zijn niet bekend.¹³⁶

¹³³ Het JSDP is in april 2005 opgericht met behulp van buitenlandse donoren.

¹³⁴ HRW, *World Report 2007*, p. 149/150 (11 januari 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007).

¹³⁵ HRW, *World Report 2007*, p. 150 (11 januari 2007) en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹³⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

3.4.9 *Moorden en buitengerechtelijke executies*

Er zijn geen meldingen bekend dat tijdens de verslagperiode politiek gemotiveerde buitengerechtelijke executies zijn gepleegd door het regeringsleger, door met de regering sympathiserende strijdkrachten, of door voormalige rebellen.¹³⁷

3.4.10 *Doodstraf*

Sierra Leone heeft het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten geratificeerd, maar niet het tweede protocol betreffende de afschaffing van de doodstraf.¹³⁸ De Sierra Leoneanse wetgeving kent de doodstraf voor enkele zware misdaden (roof met geweld en moord) en voor munitie en landverraad. De doodstraf kan niet worden opgelegd aan daders die ten tijde van het misdrijf jonger dan 18 jaar waren.

Tegen een vonnis waarin de doodstraf wordt opgelegd, kan men in eerste instantie, binnen 21 dagen, in hoger beroep bij het *Court of Appeal* en vervolgens bij het *High Court of Justice*. Uiteindelijk kan de president gratie verlenen. In de praktijk wordt de doodstraf alleen opgelegd in het geval van landverraad, maar feitelijk niet ten uitvoer gebracht. Er zouden zich nog 22 personen in de Sierra Leoneanse gevangenissen bevinden die ter dood zijn veroordeeld.¹³⁹ Voor zover bekend, werden er gedurende de verslagperiode geen doodvonnissen uitgesproken en heeft er geen tenuitvoerlegging van de doodstraf plaatsgehad.

Eén van de aanbevelingen van de Waarheids- en Verzoeningscommissie betrof de afschaffing van de doodstraf. De autoriteiten houden echter nog vast aan de doodstraf met de aantekening dat deze alleen bij zware misdaden, zoals eerder vermeld, mag worden uitgesproken.¹⁴⁰ In het Statuut van het Speciale Strafhof is de doodstraf niet voorzien onder de op te leggen straffen.¹⁴¹

¹³⁷ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹³⁸ www.ohchr.org/countries/ratification (31 juli 2007). Zie ook § 3.1 'International verdragen en protocollen' (Mensenrechten).

¹³⁹ AI, *Amnesty International Report 2007- Sierra Leone* (23 mei 2007).

¹⁴⁰ Zie ook § 3.2 'Nationale wetgeving' (Mensenrechten).

¹⁴¹ UNSC, S/2000/915, *Report of the Secretary-General on the establishment of a Special Court for Sierra Leone* (4 oktober 2000).

3.4.11 *Mensenhandel*

Volgens de wet is mensenhandel in Sierra Leone verboden. In de praktijk komt het desondanks voor. Slachtoffers zijn vooral vrouwen en kinderen, die onder valse voorwendsels worden weggelokt en elders in het land of in andere landen onder dwang tewerk worden gesteld, veelal in de seksindustrie of in de mijngebieden. Diverse overheidsorganisaties en ngo's houden zich bezig met bestrijding van dit verschijnsel en proberen slachtoffers zoveel mogelijk te helpen en weer te herenigen met familie of gemeenschap, wanneer daarom wordt verzocht.¹⁴²

3.5 *Specifieke groepen*

De grondwet voorziet in gelijke rechten voor alle burgers in Sierra Leone, ongeacht etniciteit, geslacht, herkomst of overtuiging. In de praktijk worden deze rechten niet altijd door de Sierra Leonese overheid gewaarborgd.¹⁴³ Hieronder wordt nader ingegaan op de positie van vrouwen, minderjarigen, homoseksuelen, dienstplichtigen, etnische groepen en geheime genootschappen.

3.5.1 *Vrouwen*

De grondwet verbiedt discriminatie van vrouwen en voorziet in gelijke rechten voor vrouwen. Sierra Leone heeft in 1988 het Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen geratificeerd.¹⁴⁴ In juni 2007 is nieuwe wetgeving in werking getreden inzake bescherming tegen huiselijk geweld en gedwongen huwelijken van jonge vrouwen, alsmede het kunnen erven van eigendommen door vrouwen. Deze verbeterde positie voor vrouwen betekent echter niet, dat zij ook algemeen maatschappelijk wordt aanvaard. In de praktijk worden vrouwen in Sierra Leone veelal belemmerd in het opeisen van hun rechten als gevolg van sociale druk van hun omgeving en gebrek aan opleiding. Mensenrechtenorganisaties hopen evenwel dat de nieuwe wetgeving vrouwen de zelfverzekerdheid geven om voor zichzelf op te leren komen.¹⁴⁵

¹⁴² HRW, *World Report 2007*, p. 151 (11 januari 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007).

¹⁴³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁴⁴ Zie ook § 3.1 'Internationale verdragen en protocollen' (Mensenrechten).

¹⁴⁵ AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), IRIN, *Sierra Leone: New laws give women*

Maatschappelijke positie

Het Ministerie van Sociaal Welzijn, Gender- en Kinderaangelegenheden behartigt de belangen van vrouwen. In het algemeen zijn er geen wettelijke restricties die vrouwen ervan weerhouden deel te nemen aan het openbare leven. Binnen de overheid zijn vrouwen op alle niveaus werkzaam. Voorts zijn zij actief in diverse maatschappelijke organisaties, langs welke weg zij een zekere invloed kunnen uitoefenen op besluitvorming van de regering. Vrouwen zijn meer vertegenwoordigd in de private sector dan in de publieke sector; het aantal vrouwelijke ondernemers neemt toe.¹⁴⁶

Onder het traditionele recht verschillen de rechten en status van vrouwen naar gelang de etnische groep, waartoe zij behoren. Zo geven de Temne en Limba in het westen en noorden van het land vrouwen meer rechten op het gebied van het erfrecht dan de Mende in het zuiden en oosten, die de voorkeur geven aan mannelijke erfgenamen. Bij de Temne kan een vrouw geen stamhoofd (*paramount chief*) zijn en geen land op eigen naam bezitten, bij de Mende komt een paar vrouwelijke stamhoofden voor en kunnen vrouwen grondbezitters zijn.¹⁴⁷

Seksueel geweld

Tijdens de burgeroorlog kwam seksueel geweld op grote schaal voor. Maar ook los van de oorlog is (seksueel) geweld tegen vrouwen en kinderen wijdverbreid, bijvoorbeeld in het gezin, hetgeen in het algemeen niet erkend wordt als een groot maatschappelijk probleem. Door de terugkeer van ex-strijders in de burgermaatschappij, was na afloop van de burgeroorlog sprake van een toename van het seksueel geweld binnen huiselijke kring.¹⁴⁸

Verkrachting is een misdrijf onder de Sierra Leoonse wet met gevangenisstraffen oplopend tot 14 jaar, maar politie en rechterlijke macht reageren nauwelijks op meldingen van verkrachting. Verkrachting binnen het huwelijk wordt in Sierra Leone niet gezien als misdrijf. Naar verluidt zou ongeveer tweederde deel van de vrouwen in Sierra Leone door hun

unprecedented rights, protections (4 juli 2007) en Afrika Nieuws, *Wetten beschermen vrouwen in Sierra Leone* (6 juli 2007).

¹⁴⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁴⁷ AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006) en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁴⁸ AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006) en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

partner regelmatig worden geslagen. De politie treedt nauwelijks op bij huiselijk geweld, behalve in gevallen die ernstige verwondingen of de dood tot gevolg hebben.¹⁴⁹

Een vrouw kan bij een *Family Support Unit (FSU)*¹⁵⁰ en de *Women's Helpline*¹⁵¹ aangifte doen van seksueel geweld door de echtgenoot of derden. Het doen van aangifte biedt echter geen garantie voor effectieve bescherming tegen nieuw seksueel geweld. De grootste belemmering voor aangifte zijn de kosten die verbonden zijn aan het officiële medische rapport dat een slachtoffer van verkrachting moet overleggen. Dit rapport kost circa SLL 50.000 (€ 12 / US\$ 17) en is voor de meeste slachtoffers niet te betalen.¹⁵² De *Rainbow Centres*, die zijn opgericht door het *International Rescue Committee (IRC)* en zijn gevestigd in Freetown, Kenema en Koidu, voeren dit medisch onderzoek gratis uit. Daarnaast geven de *Rainbow Centres* net als de *Women's Helpline* tijdelijk onderdak en juridisch advies aan slachtoffers van seksueel geweld.¹⁵³

Slechts een klein deel van de aangiftes van seksueel geweld leidt tot een rechtzaak. In de meeste gevallen wordt de zaak geschikt door de familie van het slachtoffer met geld of compensatie van goederen. Hier zijn enkele redenen voor aan te geven. De rechtzaken zijn openbaar; slachtoffer en dader staan tegenover elkaar. Het slachtoffer kan bang zijn voor het stigma dat kleeft aan seksueel geweld, en doet dan dikwijls uit schaamte geen aangifte. Een andere reden is de grote armoede in Sierra Leone, waardoor de familie van het slachtoffer soms instemt met door de (familie van de) dader betaalde afkoopsommen.¹⁵⁴

¹⁴⁹ AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006), US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en AI, 51/005/2007, *Sierra Leone: Getting reparations right for survivors of sexual violence* (1 november 2007).

¹⁵⁰ Een *Family Support Unit (FSU)* maakt deel uit van de *Sierra Leone Police (SLP)*. Bij de FSU's, die verspreid zijn over diverse politiestations in het land, kan aangifte van seksueel misbruik worden gedaan met als doel de dader van rechtswege te vervolgen.

¹⁵¹ *Women's Helpline* is opgezet door de VN om klachten van vrouwen over seksueel en ander geweldsmisbruik in behandeling te nemen door onder meer het aanbieden van gesprekken, medische behandeling, juridisch advies en tijdelijk onderdak.

¹⁵² Ter vergelijking: ongeveer 70% van de Sierra Leoneanse bevolking leeft gemiddeld van US\$ 1 per dag (zie ook § 2.7 'Sociaal-economische situatie').

¹⁵³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁵⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en AI, 51/005/2007, *Sierra Leone: Getting reparations right for survivors of sexual violence* (1 november 2007).

Vrouwen die wel aangifte doen van seksueel geweld, worden over het algemeen niet uitgestoten, maar veelal opgevangen door familie, die tijdens de burgeroorlog vaak zelf ook te lijden heeft gehad onder het geweld. Veel van dit soort zaken worden in de familiekring opgelost zonder dat aangifte wordt gedaan. Het taboe rond seksueel geweld door de echtgenoot neemt slechts geleidelijk af.¹⁵⁵

Vlak na de burgeroorlog kwamen sociale uitstoting en stigmatisering wel voor, maar deze situatie is sindsdien verbeterd. Toch gebeurt het nog dat verkrachte vrouwen uit schaamte niet durven terug te keren naar hun familie, of dat zij bij terugkomst met minachting worden bejegend. Meisjes en jonge vrouwen die slachtoffer waren geworden van verkrachting door rebellen, worden inmiddels in beginsel geaccepteerd. In sommige delen van het land wordt de acceptatie van deze meisjes en jonge vrouwen gestalte gegeven door het uitvoeren van reinigingsceremonieën.¹⁵⁶

Wanneer vrouwen bij terugkeer niet welkom zijn bij hun familie, is het risico groot dat zij in de prostitutie terecht komen. Prostitutie is een vrij algemeen verschijnsel. Veel vrouwen in achterstandsposities¹⁵⁷ zoeken hun toevlucht tot prostitutie om voor zichzelf en hun kinderen een inkomen te verzekeren. Een aantal ngo's ontfermt zich over deze vrouwen door hen bijvoorbeeld vakopleidingen aan te bieden, waardoor zij op den duur op een andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien.¹⁵⁸

Genitale verminking (vrouwenbesnijdenis)

Genitale verminking (*Female Genital Mutilation, FGM*, of *Female Genital Cutting, FGC*) komt in Sierra Leone veelvuldig voor. Dit gebeurt meestal in de vorm van excisie¹⁵⁹ en wordt door alle lagen van de bevolking toegepast. De ingreep kan leiden tot allerlei complicaties, zoals ontstekingen van de urinewegen, problemen bij de bevalling en vergemakkelijking van overdracht van het aidsvirus. Afgezien daarvan gaat het om een bijzonder pijnlijke ingreep die meestal zonder verdoving wordt uitgevoerd bij steeds jongere meisjes (soms al vanaf de leeftijd van vijf jaar). Schattingen van het

¹⁵⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁵⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁵⁷ Veelal zijn dit vrouwen en meisjes die tijdens de burgeroorlog gescheiden zijn geraakt van hun familie.

¹⁵⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en AI, 51/005/2007, *Sierra Leone: Getting reparations right for survivors of sexual violence* (1 november 2007).

¹⁵⁹ Excisie betreft het wegsnijden van de clitoris samen met het (geheel of gedeeltelijk) wegsnijden van de binnenste schaamlippen.

aantal vrouwen en meisjes die besnijdenis ondergaan, variëren van 80 tot 90%. Dit ritueel is niet verboden bij wet; lokale overheden besteden vooralsnog weinig aandacht aan dit probleem. Ngo's proberen de bevolking voor te lichten, maar geheime genootschappen, die functioneren in alle etnische groepen, dwarsbomen veelal deze campagnes.¹⁶⁰

Vrouwen en meisjes hebben niet of nauwelijks de mogelijkheid om zich, door elders in het land een toevlucht te zoeken, te onttrekken aan genitale verminking. In stedelijke gebieden is er nog een zekere mogelijkheid om, door van huis weg te lopen, te ontsnappen aan de controle van de familie en op die manier te ontkomen aan genitale verminking; op het platteland bestaat deze mogelijkheid vrijwel niet. Voor alle bevolkingsgroepen, met uitzondering van christelijke Krio-vrouwen, geldt dat meisjes of vrouwen die niet zijn besneden, hun hele leven worden beschouwd als sociale outcast.¹⁶¹

3.5.2 *Minderjarigen*

Minderjarigen in Sierra Leone bevinden zich in een zeer kwetsbare positie als gevolg van burgeroorlog, desintegratie van sociale verbanden, bevolkingsverplaatsingen, ineenstorting van de economie en wijdverbreide armoede. Kinder- en zuigelingensterfte behoren tot één van de hoogste ter wereld (158 per 1000).¹⁶² De onderwerpen kindbescherming en kinderrechten zijn opgenomen in het trainingsprogramma van politie en leger. Zaken waarbij kinderen betrokken zijn, worden in de regel behandeld door een *Family Support Unit (FSU)*. Daar kunnen kinderen tevens, zelfstandig, aangifte doen van mishandeling.¹⁶³

Door de burgeroorlog getroffen kinderen

Door de burgeroorlog getroffen kinderen zijn onder te verdelen in twee groepen:

¹⁶⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), US Department of State, *Sierra Leone: Report on Female Genital Mutilation (FGM) of Female Genital Cutting (FGC)* (1 juni 2007), IPS, *Sierra Leone: Genitale verminking taboethema bij verkiezingen* (9 augustus 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007). Zie ook § 3.5.5 'Geheime genootschappen'.

¹⁶¹ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁶² CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007). Zie ook § 2.7 'Sociaal-economische situatie'.

¹⁶³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007). Zie ook § 3.5.1 'Vrouwen / Vrouwenbesnijdenis'.

1. kindsoldaten, en
2. overige getroffen kinderen.

➤ *Kindsoldaten*

Zoals eerder vermeld werd er tijdens de burgeroorlog op grote schaal vermoord, gemarteld en verkracht. Bij veel burgers werden ledematen of andere lichaamsdelen afgehakt of afgesneden. Die misdaden werden dikwijls ook gepleegd door veelal gedrogeerde kindsoldaten. Zij waren vaak op hardhandige wijze uit hun dorpen ontvoerd en gedwongen zich bij een groepering aan te sluiten. Jongens moesten, meestal onder invloed van drugs, deelnemen aan gevechten en plundertochten, gekenmerkt door buitensporige gewelddadigheid. Meisjes deden veeleer dienst als seksslavinnen. Na de oorlog hielden diverse ngo's zich bezig deze veelal getraumatiseerde kinderen te herintegreren in de samenleving en zo mogelijk te herenigen met hun familie.¹⁶⁴

Het Speciale Strafhof heeft bepaald niemand te zullen aanklagen die ten tijde van het begaan van een misdrijf jonger was dan 18 jaar. Naar schatting telde Sierra Leone tussen 1998 en 2002 48.000 kindsoldaten, van wie ongeveer 12.000 meisjes. Circa 5.000 kindsoldaten waren alleenstaand, toen de burgeroorlog was beëindigd. Van hen is inmiddels ongeveer 98% herenigd met hun familie. UNICEF verzorgt de opvang voor de overige 2%, totdat zij 18 jaar zijn. De opvang vindt plaats op drie manieren:

- kinderen worden in groepen geplaatst met andere, oudere kinderen,
- zij gaan in de leer bij iemand, of
- zij worden in pleeggezinnen ondergebracht.

➤ *Overige getroffen kinderen*

Als gevolg van de burgeroorlog raakten duizenden kinderen, zowel binnen Sierra Leone als uitgeweken naar de buurlanden Guinee en Liberia, ontheemd en gescheiden van hun familie. De meeste kinderen kwamen tijdens de oorlog in aanraking met gewelddadigheden. Zij verloren familieleden (vaak voor hun ogen) en velen ondergingen zelf fysiek geweld of seksueel misbruik. Al vluchtend zagen kinderen hoe hun huizen werden geplunderd en afgebrand. Eenmaal in veiliger gebieden aangekomen, werden zij opgevangen in vluchtelingenkampen. Diverse organisaties, waaronder UNICEF, *Save the Children* en het *International Committee of the Red Cross*, hielden zich nadien bezig met het opsporen van de familie

¹⁶⁴

ANP/RTR, *Speciaal Hof veroordeelt Sierraleonse militieiders* (2 augustus 2007) en www.expeditie-sierraleone.nl (3 augustus 2007).

van deze ontheemde kinderen, van wie de meesten inmiddels weer herenigd zijn met hun omgeving.¹⁶⁵

Straatkinderen

Er zijn diverse redenen aan te geven, waarom kinderen in Sierra Leone op straat leven. Er is sprake van grote armoede, waardoor het voorkomt dat kinderen door de familie op straat worden gezet, omdat men niet meer voor hen kan zorgen. Wanneer kinderen volgens het systeem van de *extended family* in een gezin worden opgenomen, gebeurt het vaak dat deze kinderen uiteindelijk toch op straat belanden vanwege het feit dat zij doorgaans minder goed verzorgd worden dan de eigen kinderen in het gezin. Voorts kan meespelen dat kinderen na jaren kindsoldaat te zijn geweest, het ouderlijk gezag niet meer kunnen accepteren. UNICEF ondersteunt straatkinderen via diverse hulpprogramma's, waarbij de aandacht gericht is op onder meer het geven van onderwijs en het bevorderen van de mogelijkheden voor kinderen om inkomsten te genereren.¹⁶⁶

Opvang

Bij afwezigheid van de ouders van een minderjarige, is de naaste familie in principe verantwoordelijk voor zijn of haar opvang. Indien geen naaste familie kan worden opgespoord, kunnen verdere familie, burens, vrienden en/of dorps- of wijkgenoten zich bereid verklaren de minderjarige in de familiekring op te nemen en eventueel te adopteren. Gezien de ontwrichting van de Sierra Leoneese maatschappij is het echter mogelijk dat alleenstaande minderjarigen op niemand kunnen terugvallen en volledig op zichzelf zijn aangewezen.

Voor deze jongeren is een aantal kinderopvangvoorzieningen gecreëerd. Verantwoordelijk voor deze institutionele opvang is de afdeling *Social Welfare* van het Ministerie van Sociaal Welzijn, Gender- en Kinder-aangelegenheden. *Social Welfare* geeft leiding aan het *Child Protection Network*, waarin circa 40 VN-organisaties, (inter)nationale ngo's en ministeries samenwerken. Het beleid is bij voorkeur gericht op hereniging van alleenstaande jongeren met familie; lukt dat niet, dan wordt gezocht naar een alternatieve opvangregeling (groepshuizen, plaatsing als leerling, zelfstandige huisvesting).¹⁶⁷

¹⁶⁵ ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007) en www.expeditie-sierraleone.nl (3 augustus 2007).

¹⁶⁶ www.unicef.org/infobycountry/sierraleone.html (7 augustus 2007). Zie ook § 4.2 'Activiteiten van internationale organisaties' (Migratie).

¹⁶⁷ ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007).

Social Welfare is ook verantwoordelijk voor de voogdijstelling in individuele gevallen. Voogdijschap kan worden toegekend aan personen en instellingen. De voordracht van het ministerie heeft vooraf de goedkeuring nodig van het Hooggerechtshof. Het voogdijschap eindigt wanneer de minderjarige de leeftijd van 17 jaar bereikt. Van de ruim 7.000 kinderen die bij kinderbeschermingsorganisaties waren geregistreerd, zijn nagenoeg allen weer verenigd met de familie en in de gemeenschap opgenomen.¹⁶⁸

Meerderjarigheid

Volgens het Burgerlijk Wetboek is men in Sierra Leone meerderjarig bij het bereiken van de leeftijd van 21 jaar.¹⁶⁹ Dit is de leeftijd dat men handelingsbekwaam is, zij het op enkele uitzonderingen na. Zo worden contracten, aangegaan door een minderjarige voor noodzakelijke goederen en diensten en opleiding, als bindend voor de minderjarige beschouwd.¹⁷⁰

De minimumleeftijd voor actief stemrecht is 18 jaar¹⁷¹ en die voor passief kiesrecht 21 jaar voor kandidaten voor het parlement¹⁷² en 40 jaar voor presidentskandidaten.¹⁷³ Volgens het Wetboek van Strafrecht is men meerderjarig vanaf de leeftijd van 18 jaar. In de praktijk wordt die leeftijd niet altijd gerespecteerd.

De wettelijke minimumleeftijd voor het huwelijk varieert en is afhankelijk van het rechtssysteem waaronder betrokkene valt. Valt iemand onder het traditionele recht¹⁷⁴ dan is de minimumleeftijd 16 jaar, mits een ouder en/of voogd instemt. Valt iemand daarentegen onder de *Christian Marriage Act*, dan is de minimumleeftijd voor huwelijk 18 jaar.

Zelfredzaamheid

In het algemeen kunnen jongeren vanaf de leeftijd van 18 jaar zelfstandig handelingen verrichten. Afhankelijk van de culturele omgeving en etnische groep waartoe zij behoren, geldt dit ook voor jongeren van 16 en 17 jaar. De mate van zelfstandigheid van deze leeftijdscategorie verschilt per sociaal-economische klasse, etnische groep en woonplaats (stad of platteland).

¹⁶⁸ Het betreft zowel gedemobiliseerde kindsoldaten als kinderen die van hun familie gescheiden waren geraakt.

¹⁶⁹ Republic of Sierra Leone, *Citizenship Act No. 4 of 1973, Section 1(3)*.

¹⁷⁰ Republic of Sierra Leone, *Infants Relief Act, 1874*.

¹⁷¹ Republic of Sierra Leone, *Constitution of Sierra Leone, Art. 31, 1991*, en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

¹⁷² Republic of Sierra Leone, *Constitution of Sierra Leone, Art. 75(b), 1991*.

¹⁷³ Republic of Sierra Leone, *Constitution of Sierra Leone, Art. 41(c), 1991*.

¹⁷⁴ Zie ook § 2.2.3 'Rechterlijke macht' (Staatsinrichting).

Zowel onder de noordelijke stammen (onder meer de Temne, Limba, Mandingo, Yalunka, Susu, Fula, Kornako) als onder de zuidelijke stammen (onder meer de Mende, Sherbro, Vai, Gola, Krim) is het op het platteland gebruikelijk dat meisjes trouwen op de leeftijd van 14 jaar, nadat zij de traditionele inwijdingsriten voor vrouwen hebben doorlopen. Voor jongens is die leeftijd 15 jaar, nadat zij de inwijdingsriten voor mannen hebben doorlopen. Van hen wordt dan verwacht dat zij in het vervolg voor zichzelf zorgen. In de steden en onder christelijke Krio is dit traditionele gebruik minder gangbaar.¹⁷⁵ Onder invloed van de burgeroorlog is de trek naar de steden geïntensiveerd en daarmee zijn ook de gebruiken van het platteland tot op zekere hoogte inmiddels in de steden geïntroduceerd. Zelfstandige huisvesting van ongehuwde minderjarigen is zeldzaam in Sierra Leone.

Zowel op het platteland als in de stad is de mate waarin een minderjarige kan voorzien in zijn eigen levensonderhoud een indicatie voor zelfstandigheid. In de steden worden jongeren van 16 en 17 jaar die in loonarbeid werken, in het algemeen als zelfstandig beschouwd, maar wordt deze opvatting niet door alle etnische groepen gedeeld. De tradities van bepaalde etnische groepen vereisen een bepaalde mate van voogdijschap en controle over dergelijke jongeren. Voor deze groepen is het sociaal eigenlijk niet acceptabel dat jongeren van 16 en 17 jaar in loonarbeid werken. Maar de burgeroorlog, en als gevolg daarvan de noodzaak voor veel jongeren om in hun eigen levensonderhoud te voorzien, heeft deze traditie aan kracht doen verliezen. Veelal werken deze vaak ongeschoolde jongeren als huisbewaker, winkelbediende, kinderoppas, kok, mijnarbeider, straatverkoper, etc.¹⁷⁶

Volgens de wet is de officiële minimumleeftijd voor loonarbeid 18 jaar. Formeel mogen minderjarigen tussen de 12 en 18 jaar, met toestemming van de ouders, slechts bepaalde niet gevaarlijke beroepen uitoefenen, hoewel hieraan niet altijd de hand wordt gehouden. Niet bekend is hoeveel minderjarigen in het arbeidsproces participeren, maar als gevolg van de armoede en de oorlog moet het percentage zeker hoog zijn. Er zijn gevallen bekend waarin kinderen, wier ouders hen met familie of vrienden hadden meegegeven opdat zij in de stad naar school konden, gedwongen werden op straat te werken en in het geheel geen onderwijs volgden. Daarnaast werken

¹⁷⁵ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁷⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

veel minderjarigen in de diamantgebieden in het noorden en het oosten van het land.¹⁷⁷

Onderwijs

Wettelijk is in Sierra Leone het voltooiën van lager onderwijs verplicht. Volgens UNICEF gaat echter slechts 41% van de kinderen naar school, wat mede te wijten zou kunnen zijn aan het voor toch velen te hoge schoolgeld (SLL 9.000 / € 2,07 / US\$ 3,04).¹⁷⁸ Voorts kampt het onderwijs met een tekort aan leraren, infrastructuur en leermiddelen. Wel worden steeds meer bestaande scholen hersteld en nieuwe scholen gebouwd, waardoor op den duur meer kinderen naar school zouden kunnen.¹⁷⁹

3.5.3 Homoseksuelen

Volgens de wet bestaat er in Sierra Leone geen expliciet verbod op homoseksualiteit, maar wel een verbod op openbare handelingen die kunnen samenhangen met homoseksualiteit. Over mogelijke strafrechtelijke gevolgen zijn geen gegevens bekend. Homoseksualiteit wordt echter maatschappelijk niet getolereerd. Verwerping door de samenleving uit zich onder meer in het beschimpen van homoseksuelen. Gedurende de verslagperiode waren er geen gevallen bekend van mishandeling of anderszins. Wel kwam sociale discriminatie voor. De *Sierra Leone Lesbian and Gay Association (SLLGA)*, in 2002 opgericht door Fanny-Ann Eddy¹⁸⁰, zet zich in voor de belangen van homoseksuelen in Sierra Leone.¹⁸¹

3.5.4 Etnische groepen

De bevolking van Sierra Leone bestaat uit 18 etnische groepen. Op het platteland wonen de groepen gescheiden, maar in de steden is van etnische scheiding weinig merkbaar. Gemengde huwelijken tussen personen van verschillende stammen of godsdiensten vormen over het algemeen geen

¹⁷⁷ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁷⁸ Ter vergelijking: ongeveer 70% van de Sierra Leoneese bevolking leeft gemiddeld van US\$ 1 per dag (zie ook § 2.7 'Sociaal-economische situatie').

¹⁷⁹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁸⁰ Op 28 september 2004 werd Fanny-Ann Eddy vermoord. Volgens de politie werd zij niet gedood vanwege haar seksuele voorkeur, maar was zij slachtoffer van 'gewone' criminaliteit.

¹⁸¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

probleem. Kinderen uit gemengde huwelijken ondervinden evenmin problemen in de samenleving.¹⁸²

Op de achtergrond van conflicten in Sierra Leone speelt wedijver tussen de Krio, de Mende en de Temne, die al van vóór het Britse koloniale bestuur dateert, een rol. Het gaat hierbij meer om een politiek-economische dan om een etnische wedijver, waarbij de Mende en de Temne, die in het binnenland in de meerderheid zijn, zich verzetten tegen de overheersing door het Krio-*establishment*, in met name de hoofdstad en omgeving. Etnische loyaliteit blijft echter een belangrijke factor in het bestuur, het leger en het zakenleven. Klachten over etnische discriminatie bij aanstellingen, opdrachten en bevorderingen komen veel voor.¹⁸³

3.5.5 **Geheime genootschappen**

Sierra Leone kent traditionele geheime vrouwen- en mannen-genootschappen, die in het hele land voorkomen. Deze genootschappen voeren inwijdingsriten uit om jonge leden voor te bereiden op de volwassenheid.¹⁸⁴

Geheime vrouwengenootschappen

De geheime vrouwengenootschappen worden ‘Bundu’ of ‘Bondo’ genoemd door de Krio en Temne, en ‘Sande’ door de Mende. De meeste vrouwen in Sierra Leone zijn lid van een Bundu-genootschap. Aan het lidmaatschap zijn inwijdingsriten verbonden. Een verplicht onderdeel van de inwijding is vrouwenbesnijdenis in de vorm van excisie.¹⁸⁵ Voorts krijgt een meisje ook les in koken, dansen en het voeren van een huishouden. De inwijding wordt uitgevoerd in een ‘*secret bush*’ en de ritens worden geheim gehouden.¹⁸⁶

De leden van de Bundu worden binnen de gemeenschap geëerd en gerespecteerd. Tegelijkertijd worden de leden van de Bundu om hun vermeende bovennatuurlijke krachten gevreesd door mannen en door vrouwen die de inwijding niet hebben ondergaan. Hierdoor ontlenen de

¹⁸² US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁸³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007).

¹⁸⁴ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁸⁵ Zie ook § 3.5.1 ‘Vrouwen / Genitale verminking’ (Mensenrechten).

¹⁸⁶ IPS, *Genitale verminking taboethema bij verkiezingen* (9 augustus 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

leden van de Bundu een zekere invloed en onafhankelijkheid in een gemeenschap. De Bundu zijn daarom van grote betekenis voor vrouwen en symboliseren vrijheid ten opzichte van mannen. Ook om een andere reden is lidmaatschap van de Bundu voor vrouwen van groot belang: de Bundu dragen zorg voor de traditionele gezondheidszorg voor hun leden.¹⁸⁷

De vrouwen die de inwijdingsriten uitvoeren, zoals de excisie, heten 'Sowies' of 'Digba'. Zij zijn de leiders van de Bundu.¹⁸⁸ Traditioneel hebben de Sowies macht over alle mannen, inclusief de mannen die lid zijn van het Poro-genootschap (zie hieronder). Zij hebben veel invloed in de gemeenschap en danken hun macht aan de aan hen toegedichte bovennatuurlijke krachten. Vanwege de macht van de Bundu en de vrees voor verlies van politieke aanhang durven veel politici deze vrouwengenootschappen niet te bekritisieren noch de praktijk van genitale verminking aan de kaak te stellen. Ook geloven zij dat vrouwenbesnijdenis traditioneel een belangrijk onderdeel vormt van de Sierra Leonese cultuur.¹⁸⁹

Geheime mannengenootschappen

De mannengenootschappen worden 'Poro' genoemd. De inwijding van de jongens in Poro houdt onder meer besnijdenis in. Dit ritueel is verplicht.¹⁹⁰ Lidmaatschap van een Poro-genootschap is voor mannen minder van belang dan lidmaatschap van de Bundu voor vrouwen. Dit hangt samen met de hogere status die mannen zich toedichten in de Sierra Leonese samenleving.

3.5.6 *Dienstplichtigen*

Sierra Leone kent geen algemene dienstplicht. Jongeren kunnen vanaf 18 jaar vrijwillig dienst nemen in het regeringsleger, dat momenteel circa 10.000 man omvat.¹⁹¹ Desertie uit het leger is wettelijk strafbaar onder de

¹⁸⁷ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁸⁸ Het is niet bekend of dit 'vak' automatisch overgaat van moeder op dochter.

¹⁸⁹ IPS, *Genitale verminking taboethema bij verkiezingen* (9 augustus 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁹⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007).

¹⁹¹ UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, § 19 (7 mei 2007), AFP, *La Sierra Leone* (8 augustus 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007). Zie ook § 2.5.1 'Veiligheidsmacht / Leger' (Veiligheidssituatie).

geamendeerde *Sierra Leone Military Forces Act 1961*. In de praktijk komt desertie weinig voor. Berechting van een deserteur kan administratief of disciplinair plaatsvinden. Administratieve bestraffing, bijvoorbeeld in het geval van ongeoorloofde afwezigheid, leidt gewoonlijk tot ontslag uit de dienst. Disciplinaire bestraffing leidt veelal tot het opleggen van een gevangenisstraf van ten minste twee jaar. Het komt voor dat het bezit van een bepaalde sociale status of het lidmaatschap van een bepaalde politieke groepering van invloed kan zijn op de strafmaat.

4 Migratie

Gedurende de verslagperiode was er geen sprake meer van een grote toestroom van terugkerende vluchtelingen naar Sierra Leone en van binnenlandse ontheemden naar hun gebied van oorsprong. Vooralsnog is UNHCR de voornaamste facilitator in de opvang en reïntegratie van (terugkerende) vluchtelingen en ontheemden.

4.1 Migratiestromen

Volgens opgave van UNHCR zijn sinds 2002 ongeveer 500.000 Sierra Leoonse vluchtelingen (zelfstandig en geholpen door UNHCR) uit de omliggende landen (met name Liberia en Guinee) teruggekeerd. Om terugkeer in goede banen te leiden, hebben Sierra Leone, UNHCR en een aantal omliggende landen een tripartiete overeenkomst afgesloten. Het merendeel van de teruggekeerde vluchtelingen kwam uit Liberia en Guinee. Zij vestigden zich veelal in de gebieden waar zij oorspronkelijk vandaan kwamen, met name in de zuidoostelijke districten Kailahun, Kenema, Kono en Pujehun.¹⁹²

Inmiddels zijn de meeste Sierra Leoonse vluchtelingen uit de buurlanden teruggekeerd en gerepatriëerd. Teruggekeerde vluchtelingen ontvingen hulp in de vorm van voedsel, kleding, gereedschap voor het boerenbedrijf en zaden om zo een nieuw leven op te bouwen.¹⁹³ In Liberia en Guinee verblijven nauwelijks meer vluchtelingen uit Sierra Leone. Van degenen die zijn achtergebleven, zijn de meesten lokaal geïntegreerd en bevinden zich niet in kampen. Als burger van een ECOWAS-staat mag men, zo lang men wil, verblijven in een andere ECOWAS-staat. Voor achtergeblevenen die alsnog willen terugkeren, biedt UNHCR assistentie.

UNHCR ziet geen bezwaar tegen terugkeer van Sierra Leoonse asielzoekers die niet in aanmerking komen voor de vluchtelingenstatus, zoals neergelegd in het Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM) uit 1951. Volgens UNHCR zijn er van overheidswege geen gevallen van discriminatie bekend ten aanzien van teruggekeerde asielzoekers.

¹⁹²

UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007).

¹⁹³

UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007).

Alle binnenlandse ontheemden zijn ofwel teruggekeerd naar hun gebieden van herkomst ofwel hebben zich vrijwillig elders gevestigd. Alle voorheen verlaten steden en dorpen zijn weer bewoond en teruggekeerde ontheemden hebben weer bezit genomen van hun huizen en land.¹⁹⁴

Tot medio 2007 keerden ongeveer 45.000 Liberiaanse vluchtelingen uit Sierra Leone terug naar hun land (zelfstandig en gefaciliteerd door UNHCR). De overige nog in Sierra Leone aanwezige Liberiaanse vluchtelingen (zo'n 13.000) bevinden zich in kampen, verspreid over diverse locaties in het land. Volgens opgave van UNHCR bevinden zich in Sierra Leone geen vluchtelingen meer uit Guinee. Diegenen die zijn achtergebleven, zijn lokaal geïntegreerd.¹⁹⁵

4.2 Activiteiten van internationale organisaties

In Sierra Leone zijn diverse ngo's werkzaam. Ook zijn de meeste VN-organisaties er vertegenwoordigd, waaronder UNHCR, UNICEF en WFP, alsook het ICRC.¹⁹⁶

UNHCR hield zich gedurende de verslagperiode bezig met het faciliteren van vrijwillige terugkeer en het verzekeren van bescherming en reïntegratie van Sierra Leoneers. In 2006 en 2007 lag het accent vooral op de activiteiten van terugkeer van Liberiaanse vluchtelingen naar hun land.¹⁹⁷

UNICEF ondersteunt de regering, in samenwerking met diverse (lokale) ngo's, in de uitvoering van een veelzijdig programma, bestaande uit onder meer:

- begeleiding van straatkinderen en hereniging met hun familie,
- wederopbouw van basisonderwijs en basisgezondheidszorg,
- HIV/AIDS-preventie, en
- drinkwatervoorziening.

¹⁹⁴ UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007).

¹⁹⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007), ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007) en UNHCR, *UNHCR ends Liberian operation after helping more than 100,000 go home* (2 juli 2007).

¹⁹⁶ ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007), UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007) en CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007).

¹⁹⁷ ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007) en UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007). Zie ook voor activiteiten van UNHCR § 4.1 'Migratiestromen' (Migratie).

Het WFP (*World Food Programme*) ondersteunt vluchtelingen en terugkerende Sierra Leoners met het uitdelen van voedselpakketten, zowel tijdens de opvangperiode in kampen als bij hervestiging. Ook steunt de organisatie voedsel-voor-werk-projecten voor het herstel van wegen.¹⁹⁸

Het programma van het ICRC in Sierra Leone is gericht op het herenigen van alleenstaande kinderen met hun familie en op rehabilitatieprogramma's in gemeenschappen (sociale voorzieningen en steun aan economische activiteiten). Bovendien omvatten de activiteiten van ICRC hulp aan zieken en gewonden. Ook brengt ICRC regelmatig bezoeken aan verschillende gevangenissen en detentiecentra.¹⁹⁹ Ten slotte assisteert ICRC het Britse team, dat het nieuwe regeringsleger traint, bij de opleiding van instructeurs op het gebied van internationaal humanitair recht.²⁰⁰

¹⁹⁸ UNICEF, *Programmes in Sierra Leone 2004-2007* (februari 2005) en www.wfp.org.
¹⁹⁹ Zie ook § 3.4.6 'Arrestaties en detenties / Situatie in gevangenissen' (Mensenrechten).
²⁰⁰ ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007) en www.icrc.org. Zie ook § 2.5.1 'Veiligheidsmacht' (Veiligheidssituatie).

5 Bijlagen

5.1 Overzicht politieke partijen

Sierra Leone is een meerpartijen-democratie met plaats voor oppositiepartijen. In 1995 werd het verbod op vorming van politieke partijen opgeheven. Sindsdien bestaat er in Sierra Leone vrijheid van vereniging en vergadering. Politieke partijen zijn veelal geografisch en/of etnisch georiënteerd.

5.1.1 *Lijst van politieke partijen in Sierra Leone*

- APC All People's Congress
- CPP Coalition for Progress Party
- CUPP Citizens United for Peace and Progress
- DCP Democratic Center Party
- GAP Grand Alliance Party
- MOP Movement for Progress
- NDA National Democratic Party
- NDAP National Alliance Democratic Party
- NPP National People's Party
- NRP National Republican Party
- NUM National Unity Movement
- NUP National Unity Party
- PDA People's Democratic Alliance
- PDP People's Democratic Party
- PLP Party for Liberation and Peace/People's Liberation Party
- PMDC People's Movement for Democratic Change
- PNC People's National Convention
- PPP People's Progressive Party
- RUFP Revolutionary United Front Party
- SDP Social Democratic Party
- SLPDL of PDL Sierra Leone People's Democratic League
- SLPP Sierra Leone People's Party
- UNPP United National People's Party
- YPP Young People's Party

5.2 Literatuurlijst

5.2.1 Naslagwerken en rapporten

- AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector* (17 mei 2006)
- AI, *Amnesty International Report 2007 - Sierra Leone* (23 mei 2007)
- AI, AFR/51/005/2007, *Sierra Leone: Getting reparations right for survivors of sexual violence* (1 november 2007)
- CIA, *The World Factbook, Sierra Leone* (15 november 2007)
- EIU, *Liberia: Country Report* (september 2007)
- EIU, *Sierra Leone: Country Profile* (20 april 2007)
- EIU, *Sierra Leone: Country Report* (juni 2007)
- EIU, *Sierra Leone: Country Report* (september 2007)
- HRW, *World Report 2007* (11 januari 2007)
- ICRC, *Annual Report 2006* (24 mei 2007)
- UN, C/SLE/Q/5/Add.1, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (26 maart 2007)
- UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2006* (1 juni 2007)
- UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation* (augustus 2007)
- UNSC, S/2000/915, *Report of the Secretary-General on the establishment of a Special Court for Sierra Leone* (4 oktober 2000)
- UNSC, S/2006/695, *Second report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone* (29 augustus 2006)
- UNSC, S/2007/257, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone* (7 mei 2007)
- UNSC, S/2007/275, *Thirteenth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire* (14 mei 2007)
- UNSC, S/2007/479, *Fifteenth progress report of the Secretary-General on the United Nations Mission in Liberia* (8 augustus 2007)
- US Department of State, *Sierra Leone: International Religious Freedom Report 2006* (15 september 2006)
- UNSC, S/2007/593, *Fourteenth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire* (1 oktober 2007)
- US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006* (6 maart 2007)

5.2.2 Websites

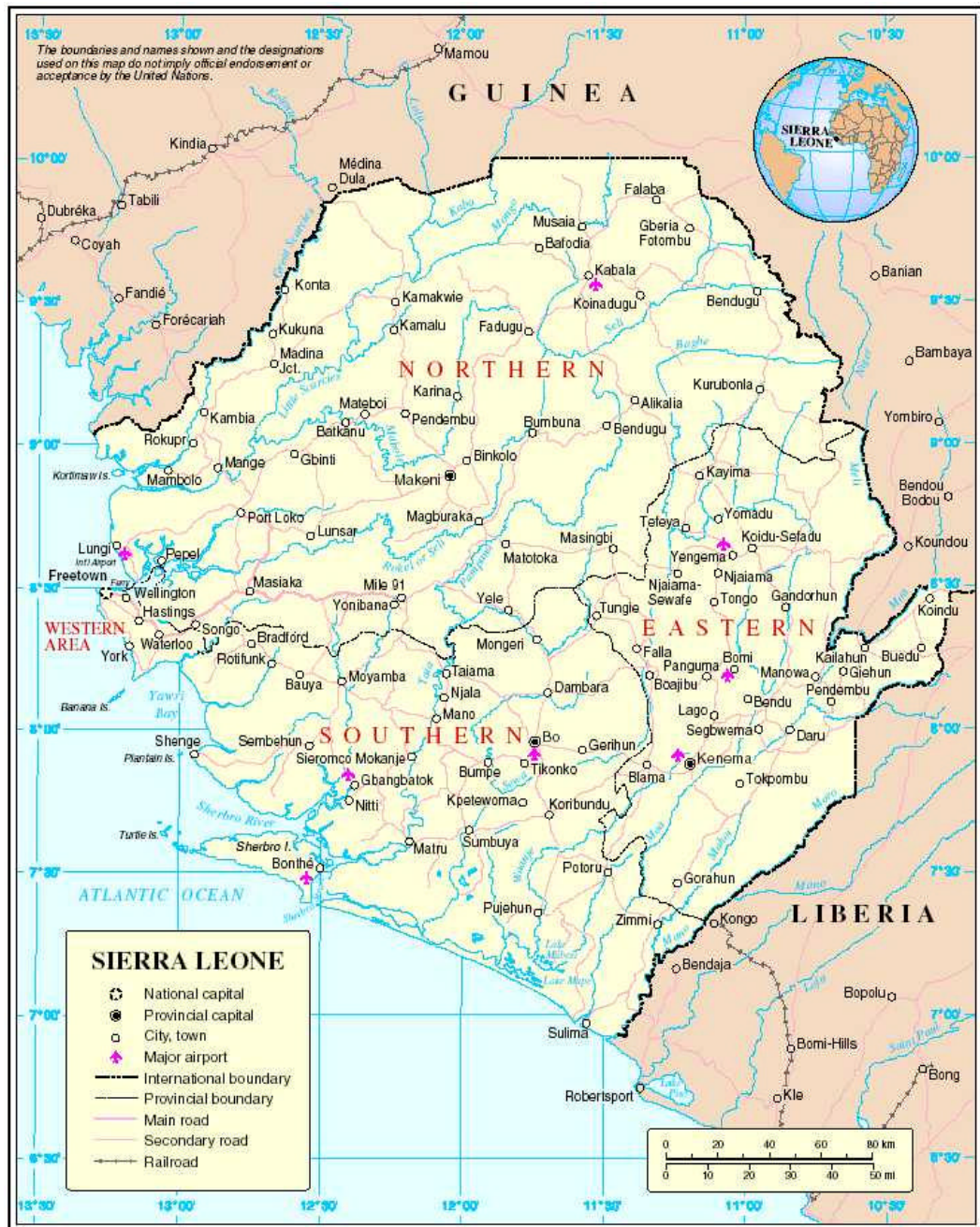
- www.africa-union.org
- www.allafrica.com
- www.amnesty.org
- www.coinmill.com
- www.crisisweb.org
- www.eiu.com
- www.etnologue.com
- www.expeditie-sierraleone.nl
- www.hdr.undp.org
- www.hrw.org
- www.icc-cpi.int
- www.icrc.org
- www.ictj.org
- www.minbuza.nl
- www.ohchr.org
- www.reliefweb.int
- www.sc-sl.org
- www.sierraleonehealth.org
- www.state.gov
- www.un.org
- www.unhchr.ch
- www.unhcr.ch
- www.unicef.org
- www.wereldomroep.nl
- www.wfp.org
- www.wikipedia.org
- www.worldpress.org

5.3 Lijst van afkortingen

AFRC	Armed Forces Revolutionary Council
AI	Amnesty International
APC	All People's Congress
AVVN	Algemene Vergadering van de Verenigde Naties
CDF	Civil Defence Forces
CDIID	Complaints, Discipline and Internal Investigations Department
CEDAW	Committee on the Elimination of Discrimination Against Women
CERD	Committee on the Elimination of Racial Discrimination
CESCR	Committee on Economic, Social and Cultural Rights
CRC	Committee on the Rights of the Child
CRC	Constitutional Review Commission
ECOMOG	Economic Community of West African States Ceasefire Monitoring Group
ECOWAS	Economic Community of West-African States
EVRM	Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens
FGC	Female Genital Cutting
FGM	Female Genital Mutilation
FSU	Family Support Unit
HDI	Human Development Index
HRC	Human Rights Committee
HRS	Human Rights Section
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court
ICRC	International Committee of the Red Cross
ICTJ	International Center for Transitional Justice
ID	Immigration Department
ICG	International Crisis Group
ILO	International Labour Organisation
IMATT	International Military Advisory and Training Team
IMC	Independent Media Commission
IRC	International Rescue Committee
JDSP	Justice Sector Development Program
KPCS	Kimberley Process Certification Scheme
LCLA	Lawyers Centre for Legal Assistance
NEC	National Electoral Commission
NFHR	National Forum for Human Rights
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NPRC	National Provisional Ruling Council
NRS	National Registration Secretariat
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

PCC	Police Complaints Commission
PHRC	Parliamentary Human Rights Committee
PLP	Peace and Liberation Party
PPRC	Political Parties Registration Commission
RSLAF	Republic of Sierra Leone Armed Forces
RUF	Revolutionary United Front
RUFP	Revolutionary United Front Party
SCSL	Special Court for Sierra Leone
SGVN	Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties
SLAJ	Sierra Leone Association of Journalists
SLLGA	Sierra Leone Lesbian and Gay Association
SLP	Sierra Leone Police
SLPP	Sierra Leone People's Party
TRC	Truth and Reconciliation Commission
TSSL	Tribunal spécial pour la Sierra Leone
UNAMSIL	United Nations Aid Mission in Sierra Leone
UNICEF	United Nations Children's Fund (tot 1953: United Nations International Children's Emergency Fund)
UNIOSIL	United Nations Integrated Office in Sierra Leone
UNDP	United Nations Development Programme
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNMIL	United Nations Mission in Liberia
UNPOL	United Nations Police
VN	Verenigde Naties
VR	Veiligheidsraad
WFP	World Food Programme

5.4 Kaarten van Sierra Leone

Map No. 3902 Rev. 5 UNITED NATIONS
January 2004

Department for Peacekeeping Operations
Cartographic Section

